RUKU

ORTOGRAFIA PA PAPYAMENTO

JANUARI 1970

RUKU

ALGEMEEN CULTUREEL MAANDBLAD
VOOR DE NEDERLANDSE ANTILLEN

JAARGANG 1 — No. 6 — JANUARI 1970

Perspectief

In de Sunday Guardian zijn we onlangs het hierna volgende, engelse artikel tegengekomen van de hand van William G. Demas, economische adviseur van de eerste minister van Trinidad. Het draagt de naam van: The political economy of the 1970s. We konden aan dit artikel niet zomaar voorbijgaan, omdat de visie die hier voor een van onze grotere buurlanden, Trinidad, wordt uitgewerkt, praktisch zonder verschillen overeenkomt met wat ook wij in verband met de Antillen gerealiseerd zouden willen zien. Op zichzelf ondersteunt deze overeenkomst in visie hier eens te meer de noodzaak voor de Caribische eilanden om hun problemen blijvend in Caribisch verband te blijven zien in plaats van halsstarrig en blind te willen vasthouden aan een ouderwets en ondeugdelijk isolationisme.

dat we volledig opnieuw moeten beginnen en in alle sectoren dwz. cultureel, sociaal-economisch en misschien ook politiek tegelijk. We moeten besluiten deze tabula rasa te accepteren en er iets van te maken. En er iets groots van te maken, want dan alleen immers heeft het zin om op de Antillen te blijven en met de inzet van al zijn krachten er voor te werken. Het heeft immers weinig zin op een sukkelend Antillen te blijven rondhangen terwijl er talrijke plaatsen op de aardbol zijn, zeker Europa, waar men zich heerlijk in de welvaart kan nestelen en van de toch dubieuze verworvenheden van de welvaartstaat kan genieten. De Antillen zijn een zeer moeilijke uitgave en de enige uitdaging die het de moeite waard maakt er te blijven en er iets van te maken, is dat wanneer het ons zou blijven. En uit deze situatie moeten we weg.

De Antillen zullen zich niet alleen met leningen, steun, met een beetje toerisme gaande moeten houden, ze zullen zelf moeten gaan produceren en zo mogelijk exporteren. En over dat wat en hoe kunnen wij ons met de inzet van al onze krachten gaan buigen. We zullen moeten blijven denken aan onze eigen landbouw, hoe gering ook; we zullen moeten gaan trachten enige van onze primaire produkten zelf te gaan fabriceren om niet in alle opzichten op het buitenland aangewezen te zijn, waardoor een beheersing van de levenstandaard nauwelijks mogelijk is. En om onze werkgelegenheid te vergroten. Ja, we zullen zelf moeten gaan produceren en industrialiseren en ophouden de Antillen met wisselend succes aan het

De Economische politiek van de jaren 1970

Het artikel dat wij hier praktisch volledig aanhalen, gaat tot de bodem toe en getuigt van een veel dieper dynamiek dan de gedachten die mr. Van der Voort in de Amigoe di Curaçao onlangs ontvouwde. De door mr. Van der Voort gesuggereerde middelen tot genezing van de Antilliaanse economie zijn hier en daar zeker steekhoudend, zoals ondermeer zijn voorstel tot het stimuleren van de huizenbouw. Hij maakt o.i. echter de wezenlijke fout, die veel anderen helaas met hem maken, dat ze eigenlijk door een verkeerde interpretatie van de Antilliaanse economische geschiedenis, de Antillen zien als een welvaartstaat met allerlei gebreken, hetgeen op zich een contradictie is en dus niet waar. We doen beter de Antillen te zien als tabula rasa en uit te gaan van het standpunt gelukken iets van onze donquichoteske taak te maken, wij als mensen zullen uitsteken boven onze koloniale voorgangers die er zo weinig van terecht hebben gebracht.

Het gaat dus om de diepte van onze commitment met de Antillen; om de grootte van onze liefde voor deze eilanden, die de intensiteit van onze inzet ervoor zal bepalen. Indien dit waar is, dan moet het duidelijk zijn, dat het op den lange duur niet alleen moet gaan om de Antillen economisch drijvende te houden, maar om ze economisch zo productief mogelijk te maken. Wij, zoals alle onderontwikkelde landen, moeten en hoe sneller hoe beter, de fase van hoge ontwikkeling van de verontwikkelde landen bereiken, omdat wij anders altijd door hun zullen worden uitgebuit en in hun ogen tweederangs burgers zullen buitenland als een min of meer ongewild kind uit te besteden, ze, uitgaande van een triest liberalisme, te prostitueren. Het is vooral dit punt waar wij het roerend eens zijn met Demas. Hoewel het hele artikel, dat voor Trinidad geschreven is, zeer treffend onze eigen visie voor de Antillen van morgen weergeven, hebben wij, hier en daar, waar de overeenkomst bijzonder sterk was, de overeenkomst extra onderstreept door deze gedeelten vet te drukken. Op de verschillen in situatie tussen Trinidad en de Antillen, die er natuurlijk ook zijn, hoeven we niet in te gaan. Deze verschillen daargelaten lijkt het Ruku, dat er aan de Antillen geen beter wens voor 1970 en om met Demas te spreken, de jaren 70, te geven is, dan dit visionaire artikel van zijn hand. Een zeer leerzaam artikel bovendien.

> *One cannot isolate economics from other aspects of the life of a society.*
> *William G. Demas.*

One cannot isolate economics from other aspects of the life of a society.

Just as economics is merely part of a wider social science, so must speculation on the prospects for the economy in the 1970s be rooted in the wider perspective of the evolution of the entire society in the coming decade.

In writing about the economic outlook for Trinidad and Tobago in the next decade, I can, therefore, not confine myself to the economy.

In any event, to talk about projections of the Gross Domestic Product, the Balance of Payments, employment, etc., would be to repeat what has been said hundreds of times before, and thus to waste the reader's time.

It is by now commonly accepted — even though there may be reservations among the more conservative groups in the society — that this country's long run goals must include **not only economic diversification and full employment, but also a much greater degree of economic independence than it now obtains.**

The reasoning behind this position has already been set out in the Draft Third Five-Year Plan, which has now been approved by Parliament, so it is not necessary to go over the ground again.

The points on which I wish to concentrate have to do with the non-economic aspects of these objectives.

It is my basic premise that social life, and hence the **prospects** for economic development, constitutes an essential unity.

Values, motivations, culture, **politics** and economics are all part of the same social fabric.

A realistic look at the political economy of the 1970s cannot afford to ignore this wider social fabric.

Strange as it may sound, the question of identity lies at the heart of the political economy of Trinidad and Tobago in the 1970s.

If there is a strong sense of national identity, then the nation would wish to pull itself up by its own bootstraps.

It would not opt for the course of "selling out" to the foreign corporation, the foreign investor and the foreign government.

Since the country is so small, it might appear to be easy to solve our economic problems by abdicating control over our economic destiny through the surrender of our birthright to the outside investor.

We could have a tourist boom by establishing casinos, by conceding exclusive beach rights to tourists and to foreigners wishing to establish "second-homes," by encouraging dubious forms of activity to cater to the tourist trade; and by allowing foreigners to buy up all the land in the country.

We could gain foreign exchange and efficient management by selling out our public utilities and our industries in the private sector, and we could, no doubt, attract massive amounts of foreign capital **by giving 30-year tax concessions.**

Economic growth would certainly result from the pursuit of this course of action; and there might even be economic development in the sense of a limited structural transformation of the economy.

However, even on purely economic grounds, it would be extremely doubtful whether this would solve the unemployment problem.

To quote a relevant example — that of Puerto Rico.

Here, there has been a massive influx of American private and public funds, and there has been large-scale emigration, amounting to some 600,000 over the last two decades.

Industrial output and national income have expanded at phenomenal rates.

But unemployment remains at 12 per cent of the labour force, and agriculture (both export and domestic) has languished.

We can see, therefore, that even an extremely open policy, vis-a-vis private capital inflows and unrestricted tourism, **does not necessarily solve the unemployment problem** or transform agriculture.

More fundamentally, by pursuing this policy, the goal of economic and, indeed, political independence would be critically compromised; and whatever hope we have of retaining and strengthening our psychological and cultural identity would be irretrievably lost.

On the other hand, **it is only by developing a strong sense of our national identity that we can resist the apparent attractiveness of the "sell-out" as an easy way to solve our problems.**

Has it ever occured to anyone why countries as different as India and Britain, faced as they have been with severe balance-of-payments problems since the second world war, have never sought to solve their problems by selling out their large public and private sector utilities and industries to the large efficient international corporations of other countries?

The conserving instinct that has led India and Britain (and, indeed, most other countries) to avoid this, derives from a firm sense of national identity.

It is only when we are sure of ourselves as the people of Trinidad and Tobago, possessing something of value and respecting ourselves that **this temptation to seek the apparently easy way out would be removed.**

It is fairly obvious that we shall be more succesful in developing the Trinidad and Tobago identity to the **extent that we forge closer economic, social and cultural links with our Caribbean neighbours.**

This is partly because of size, and partly because outside Governments and capitalists play off one West Indian country against the other.

Charity begins at home in Trinidad and Tobago; but it cannot achieve much unless it is extended to the entire Caribbean grouping.

Because of the racial and cultural heterogeneity of the society, and because of the fact that our language and many aspects of our cultural heritage derive from the Anglo-Saxon world, the problem of identity is somewhat complex.

Yet, in spite of the many Anglo-Saxon and Afro-Asian influences, there appears to be a basic Trinidad and Tobago, and even West Indian, Creole consciousness.

Contrary to what is commonly thought, this Creole consciousness is shared, although in varying degrees, by all colours and all races in the society.

Inhoud:

Without in any way attempting to suppress religious differences or different cultural residues, we should positively cultivate this common Creole consciousness. And here the instruments are several — the teaching of West Indian history and West Indian geography in the schools; the publication of books with a local background; the making of local films for educational and entertainment purposes; the proper use of publicly-controlled television and radio; and continuing attempts to strike out on our own in the cultural and institutinnal fields.

A national culture can be defined as „national selfconsciousness" and it is only through national selfconsciousness that national self-confidence develops. More self-confidence is needed at all levels of society — from the white business executive, to the Indian small farmer, and to the urban black proletariat.

This brings us to the question of participation in business. What is easily noticeable in Trinidad and Tobago is the lack of participation of the black and coloured Trinidadian in business activity.

This phenomenon has never been rigorously examined, and has been subject of much emotional chatter, both by the supporters and by the critics of the blacks.

It is a fact that there has been discrimination against blacks in business employment and even in the setting up and running of businesses.

But then, so has there been against the Indian.

The most plausible hypothesis to explain the low degree of black participation in business in the West Indies would seem to be the break up of the Negro family and the loss of African culture, which, in time, led to the formation among the blacks of a Creole culture.

SOLUTION

In a sense, therefore, the blacks have paid a price for forming the nucleus of the Creole culture by lacking that sense of sub-group identity which has been so important a factor in business success here.

The setting up and running of a business requires, above all, staying power. Unless one has a sense of working for the next generation and the staying power of subgroup consciousness, it is difficult to remain in business long without throwing in the sponge.

Thus, a solution to the problem of black enterprise lies in the development of greater self-confidence and self-reliance among the blacks as part of the wider society, and a greater black consciousness — not in the sense of an exclusive inward-looking consciousness, but in the sense of knowledge of the country's history, pride in one's self and confidence in one's potential. One of the more important manifestations of growing self-confidence is the apparently spontaneous organised self-help movements among local communities, such as Success Village.

It might be useful to end these reflections on the political economy of the 1970s by suggesting the following broad guidelines:

1. Culture:

A positive drive must be made both by the Government and organised groups to develop all forms of national cultural expression-literature; **the theatre;** the development of the steelband and other indigenous Afro-Asian musical forms and their creative blending with the European musical forms to produce something new; meaningful radio and television services; **more meaningful forms of dress,** etc.

Above all, a wider understanding of West Indian history is essential to the formation of a national self-consciousness and the building of national self-confidence.

No people can master their social and economic environment unless they understand the past of that environment. History not only educates; it liberates.

Finally, creative social thought should be encouraged and new ideas should not be instantly considered to be subversive in some undefined sense.

After all, one of the most radical documents to be issued by a Western organisation in recent years has come from none other than the Vatican — his De Populorum Progressio, issued in 1966!

2. Business Participation:

Efforts must be made to develop participation in business life among all groups- **through a more open employment policy by the local firms;** through the co-operative and credit union movements; **through the school system; through training in business management;** through the encouragement of local public companies with widespread shareholding; **through the assumption by the public sector of a greater role in establishing and running productive industries;** and through national holding (by both the public and private sectors) of the equity of strategic industries operating here (e.g. the new petrochemical industry).

3. Tourism:

Tourism is invaluable as a source of employment and as an earner of foreign exchange. It, therefore, deserves every encouragement.

But we should never forget that tourism in Italy, or Switzerland, or Mexico, is quite different from tourism in the Caribbean Islands.

For one thing, we are very small in physical area; for another, we lack a firm cultural base because of the Anglo-Saxon influence on our language and our values.

It is, therefore, necessary to encourage a **socially-controlled tourist expansion. The ordinary man must not be humiliated in order to earn the tourist dollar.**

4. Relations with the Outside World:

We are small, but we must not be medicants. We need the outside world in trade, aid, capital investoutlets for the unskilled and semi-skilled.

But we must not let this perhaps inevitable external dependence unduly condition our objectives, our internal policies and the restructuring of our economy and society.

In short, to achieve economic independence, we must be psychologically free.

(De dood van) Sinterklaas op St. Maarten

Men zou kunnen zeggen: Terwijl men op Curaçao praat, doet St. Maarten. Het is in ieder geval zo, dat in 1969 op de scholen op de Bovenwinden geen Sinterklaas feest is gevierd. Was hij dus op Curaçao

(Vervolg op pag. 28)

RUKU-LEZERS

Romantische scheepvaart.
Wij worden regelmatig gratis overgezet van Punda naar Otrabanda en omgekeerd in twee veerboten, die luisteren naar de ongezellige namen „Havendienst I" en „Havendienst II".

De poezie van deze tractatie zou kunnen worden verhoogd, door de ponten wat levendiger namen te geven. Hieronder volgen vrijblijvend enige suggesties.

De „Witte Klaas" en de „Zwarte Piet".
De „Punda" en de „Otrabanda".
De „Esau" en de „Jacob".
De „Colá" en de „Boeli".
De „Rode" en de „Groene".
De „Pasa" en de „Contrami".
De „Dios bindishoná mi toko" en de „Nunke mi bida min mira un kos asina".
De „Chubatu" en de „Buriku".
De „Horecaf" en de „Curhotass".
De „Kiamesei" en de „Takontasina".
De „Stanley" en de „Louis".
De „Hier" en de „Ginder".
De „Funchi ku suku" en de „Lunch in Dutch House".
De „Kijkuit" en de „Tistelaat".
De „Zalf op de wonde" en de „Goed salaris".
De „Stukgelopen schoen" en de „Nieuwe Cadillac".
De „30 mei" en de „Eeuwige slaap".
De „Arpes nous le déluge" en de „Gouverneur c'est prévoir".

Ik laat het gaarne aan anderen over om langs deze lijn te delven naar de duizenden verdere mogelijkheden.

Drs. J.G. Jonkhout.

Wij beginnen met de „Tula" en „Carpata".

Geachte Redaktie,

Gelieve bijgaande brief in de volgende editie van Ruku te willen plaatsen.

Beste Frank,

Ook voor jou *was* ik Mavis. Want wij *waren* toch vrienden? Of niet soms. Ik heb wel 'ns meer de rol van Bewaarengel gespeeld hoor! Alleen niet om door te geven wie jij wel was, maar om onze (iets donkerder als ik gekleurde Ronald Coffie) te helpen, met de opening van zijn tentoonstelling, omdat jij hem in de steek had gelaten. Waar was jij toen? Weer aan het strand soms? Waar was jij toen de misschien wel volledig zwart gekleurde Ronald Coffie moederziel alleen op het vliegveld stond vóór zijn vertrek naar Nederland met een door toedoen van de Bewaarengel verkregen studiebeurs?

In ieder geval beste Frank, bedankt voor het wijden van zoveel ruimte van Ruku aan mijn persoon en tot ziens bij een volgend verzoek om steun van het C.C.C.

M.J. de Lannoy-Berg.

Mevrouw,

Zoals U ziet is aan uw verzoek voldaan.

U maakt evenwel een fout door te denken dat U het bestaansrecht van het C.C.C. kunt verdedigen met Uw persoon, al wil ik onmiddellijk geloven dat U een aardig iemand bent. U doet wat onze politici ten onrechte doen: Ze hebben de neiging te geloven dat het land waarvoor ze werken hun eigendom is. En daarom moet ik zoveel persoonlijks van U horen. Wat U wel gedaan hebt en wat ik niet gedaan heb alsof *ik* bij de heren in dienst ben en niet U. Straks komt U ook nog aanvoeren dat U die beurs zelf betaalt ook nog, waarmee U dan volledig het bestaansrecht van uw lieve C.C.C. zal hebben ondermijnd. Bedankt ook voor het verwijt dat U mij maakt dat ik bij Uw instelling steun heb gezocht zonder het ooit te hebben gekregen. Vanwege de kleur of vanwege de taal? Meneer Lashley zei in ieder geval toen ik hem vroeg met de uitgave van Ilushon di un anochi te helpen: Het is bovendien in het papiamentu ook nog. Maar de ilushon is gekomen en andere dingen zijn, zoals U ziet ook gekomen. Ik dacht toen overigens nog, dat U een instelling was, die op serieuze wijze de artistieke produktie op de Antillen trachtte te steunen. Helaas dacht ik dat.

Het spijt mij niet mevrouw U te moeten zeggen, dat U door uw kinderachtig briefje, waarin U alleen maar een persoonlijk wraakje zoekt — als U niet zo dicht bij opscheppende Hermans was gaan staan had U geen lik gekregen — mij zwart op wit het bewijs levert dat U geen flauw benul hebt waarom het in het werk waar u toch voor betaald wordt en juist in deze fase van ontwikkeling van de Antillen, gaat. Men moet in culturele zaken professioneel zijn. En dat is niet tot U doorgedrongen. U denkt maar dat men ook op uw plaats, als betaalde secretaresse van het C.C.C., het amateurrolletje kan (blijven) spelen, dat U in 1954 op niet eens onaardige wijze als Mari di Malpais speelde. En we moeten naar beroepstoneel toe. Voor een baan als de uwe is meer dan een dillettantistisch toneelrolletje nodig. Of te kunnen typen, kletsen en opscheppen. Men moet over diepere culturele inzicht, kennis en kunde beschikken. Men moet professioneel zijn.

U bent dus arbeidsongeschikt. U moet dus weg. Staakt U maar dan wordt U netjes ontslagen. Neem overigens het C.C.C. waar U om den brode zo van houdt met U mee. Voor U beiden in de plaats moet er een permanente Antilliaanse regisseur komen. Dat is het belangrijke. En keren dus terug tot de orde van de dag zoals U ziet. Te aworo.

De verkiezingen in Suriname

— Een nabeschouwing door R. Dobru —

Als ik nu voor mijn typemachine zit, is het in een tijd van betrekkelijke rust na een korte en felle strijd, maar niettemin één met grote betekenis voor de verdere ontwikkeling van Suriname.

In de eerste plaats van betekenis voor de groei naar éénheid van ons pluraal samengesteld volk — de integratie der bevolkingsgroepen is van ontzettend groot belang — in de tweede plaats voor de progressie van onze natie op het punt van de staatkundige ontwikkeling en tenslotte niet in het minst de rechtvaardige ordening op het sociaal vlak. Ik denk dat de punten waarop de strijd zich zal gaan toespitsen in de komende tijden zullen zijn de Onafhankelijkheid en het Sociaal Beleid in ons land. Het zal bekend zijn dat dit de twee punten zijn waarop mijn partij, de Partij v/d Nationalistische Republiek, zich primair inspant en battle levert.

De Surinaamse dichter-schrijver, politicus die deze nabeschouwing voor Ruku schreef, werd door ons in Ruku no. 3 geinterviewd.

Nu over het verloop en de afloop van de verkiezingen van 24 oktober 1969.

Van meet af aan waren de kampen duidelijk te onderscheiden.

De NPS (Nationale Partij Suriname), de reus uit vergane tijden, was geisoleerd en had duidelijk de nadeligste positie in de strijd, maar bleef toch een partij om rekening mee te houden. De NPS had niet alleen tegen zich dat zij regering was geweest, maar ook en vooral dat deze verkiezingen om haar vervroegd plaatsvonden. De wonden uit de februarirevolte stonden nog op haar gezicht te lezen. Aangezien de PNR (Partij Nationalistische Republiek) de meeste winst uit die revolte bleek te hebben geslagen — de PNR was propagandist van de NPS. De issue er feitelijk ook nog de organisator van — nam de NPS het verstandige besluit de PNR niet aan te raken.

Dit is in de kampagne één van de voor doordenkers niet geheel vreemde zaken geweest. Niet geheel vreemd, aangezien de NPS hoopte bij een eventueel wonder (overwinning), de PNR mee te krijgen regeringsverantwoordelijkheid te delen. Tenslotte rekruteert de PNR uit hun mass's het meest. Voor de overige moet ik zeggen dat de NPS een voor haar erg onwennige kampagne-issue heeft gehad, en daarom ook een bijna steriele strijd heeft gevoerd zonder duidelijke vijand en zonder hoogtepunten.

Het was duidelijk dat er meer intellektuelen in de propagandamachine zaten dan vroeger. Palem had zijn hand niet diep erin dacht ik. Palem is de meest beroemde volkse van de NPS was „integratie", maar had geen drup rallying-force omdat die zelf door de partijbonzen niet was doordacht of doorgeleefd.

Kortom het begrip zelf bleek de heren vreemd. In hoofdzaak was de issue gekozen tegen de aan Lachmon van de VHP (Vatan Hitkarie Partij) gelukte bundeling van de partijen van hindoestanen en javanen in één blok. Het was Lachmon n.l. gelukt alle andere leiders van de hindoestanen weg te drukken en de meerderheid van hun volgelingen achter zich te verenigen. Het werd dus van meet af duidelijk dat deze konservatief met de grootste fraktie in het parlement zou verschijnen na de verkiezingen. Als konsekwente konservatief heeft hij tijdens de kampagne zijn hetze tegen de onafhankelijkheid voortgezet, wat hem geen windeieren heeft gelegd.

Essed-Rens, Rens-Esseds PNP (Progressieve Nationale Partij) heeft zich, zich richtend op een toekomstig regiem met de VAP dan ook vaag konservatief opgesteld vooral wat de onafhankelijkheid van ons land betreft. Behalve dat de PNP het makkelijke afgeven op Pengels NPS hanteerde in de strijd, heeft Essed zijn nietszeggend stokpaardje bijna doodgereden: De Nationale Opbouw. Dat ging mij persoonlijk zo irriteren, dat ik niet begreep dat hijzelf niet voelde dat hij voor zijn toehoorders iets konkreters moest uitvinden om hen te rallyen. Ik bedoel ,.de nationale opbouw" is zo veel omvattend, dat je evengoed „algemene welvaart" kan zeggen, zoals ons zelf door het kolonialisme jarenlang is beloofd.

De PNP heeft ons land bij deze verkiezingen in elk geval verlost van de reaktionaire SDP (Surinaamse Democratische Partij) — leider D. Findlay.

De SDP zelf is in deze verkiezingen verschenen als een duifje nog nat van het ei. Een vernieuwing die niemand heeft kunnen binden, maar die enkele zeer bruikbare jongeren ten tonele heeft gevoerd. Gek einde.

Overigens zijn er meer partijen verdwenen bij deze verkiezingen.

Sommige leiders hebben zich nog kunnen redden door samen te gaan blokken. De lijst is niet onaanzienlijk: *PSV* (Progressieve Surinaamse Volkspartij), *AG* (Aktie Groep), *KTPI* (KaumTani Persatuan Indonesia), *HPS* (Hindoe Partij Suriname), *PBP* (Progressievee Bosneger Partij), *SRI* (Sarekat Rakjat Indonesia), *PIP* (Progressieve Indiaanse Partij). Deze partijen hebben hun identiteit verloren bij deze verkiezingen. De PSV, de PBP en de KTPI zaten in het PNP-Blok. De AG en de SRI in het VHP Blok. De HPS is net als de SDP ver uit de buurt van de kiesdeler gebleven.

De PNR heeft in de verkiezingskampagne haar krachten geworpen op de verdere bewustmaking van de arbeidersmassa. En vergeleken bij de verkiezingsuitslag van 1967 mag zij niet ontevreden zijn geloof ik.

Onze aanhang aan de stembus is gestegen van 2000 tot 7000. Hierbij komt dat onze aanhang in de eerste plaats onder de jongeren, nog niet stemgerechtigden (23 j.) te vinden is, terwijl de trek naar Holland voor het grootste deel uit onze gelederen plaatsvindt. Binnen twee jaar hebben wij duidelijk uit arbeiderskringen onze aanhang vergroot. Dat staat vast.

De uitslag is dus naar reeds bekend:

VHP-blok	19 zetels
NPS	11 zetels
PNP-blok	8 zetels
PNR	1 zetel
Totaal	39 zetels

In het vorig parlement was de verdeling als volgt:

NPS	18 zetels
PNP	3 zetels
SDP	2 zetels
AG	4 zetels
SRI	1 zetel
VHP	11 zetels
Totaal	39 zetels

Zoals bekend is ons kiesstelsel een dubieuse; half EV (Evenredige Vertegenwoordiging) en half distriktenmeerderheid. Twaalf (12) zijn landelijk EV. Tien (10) zijn EV en voor het stadsdistrikt Paramaribo. Zes (6) zijn verder EV van het distrikt Suriname (omstreken Par'bo). En de rest is verdeeld over de overige distrikten, waarvan Nickerie, Commewijne en Saramaca elk twee (2) en de distrikten Brokopondo, Coronie, Beneden Marowijne en Boven Marowijne alle één (1).

Miep Diekman schrijft over..... kinderen

Beste Frank

Je vroeg me om een artikel over de recente ontwikkeling in de jeugdlitteratuur. Maar onderweg van het ene eiland naar het andere, ben ik tot de conclusie gekomen dat dat onderwerp vrij ver van jullie bed is. En wat er sinds de tien jaar dat ik voor het laatst in de Antillen was ook veranderd mag zijn, het bed staat hier nog altijd zeer centraal, vooral als het zich in een air-conditioned kamer bevindt!

Laat ik beginnen met wat zich vlak onder jullie neus afspeelt (neus niet dubbelzinnig bedoeld — het is maar dat je het weet).

Om de laatste drie deeltjes van de schoolleesserie 'Cu luz na man' af te maken, liet de regering mij overkomen. Er was teveel tijd verlopen tussen het verschijnen van de eerste deeltjes 'Nildo en de maan' (speelt op Curaçao), 'Jossy wordt een Indiaan' (gesitueerd op Aruba), 'Sjon Karko' (natuurlijk over Bonaire) en 'De schoonste dag' (een detective rond de jaarlijkse schoonmaakactie op Curaçao). In deel vijf over Aruba, deel zes over Bonaire en deel zeven, spelend op Curaçao, wil ik zoveel mogelijk recente veranderingen in het leefpatroon op de eilanden verwerken. Niet alleen om de schoolkinderen hier een juist, kloppend beeld van de eigen maatschappij te geven, maar ook om de kinderen in die landen, waar mijn boeken vertaald worden, niet met een scheve voorstelling van zaken te confronteren. Tegen dat soort misleiding, die in veel landen gebracht wordt onder het mom van 'de kinderen willen alleen maar amusement, wat zou je je als schrijver om de rest bekommeren?' is een aantal schrijvers van internationaal niveau de laatste jaren fel in verweer gekomen.

Dat komt er in de praktijk op neer dat je voor het kind een juiste voorlichting over de maatschappij waarin hij leeft moet weten in te bouwen in een verhaal met een maximum aan spanning en ontspanning.

Ga er maar eens aan zitten!

Tegen de achtergrond van dit streven moet je ook mijn bezoek aan de Antilliaanse lagere scholen zien.

De opzet van ieder boek heb ik kant en klaar in mijn hoofd. In ongeveer 12 à 15 klassen per eiland vertel ik de kinderen dat ik een boek ga schrijven, en waar het in grote lijnen over zal gaan.

Ik begin iets van het verhaal te vertellen tot een punt waarop ik zogenaamd 'vastloop'. Ze gaan meedenken hoe de betreffende persoon uit het verhaal uit een moeilijke situatie moet komen.

Dit is als experiment vrij nieuw, maar ik heb er geen ogenblik aan getwijfeld dat het niet slagen zou.

Mijn ervaring na twintig jaar schrijverschap is, dat volwassenen met een funeste zorgeloosheid voorbij gaan aan de zogenaamde kinderlijke fantasie. Die fantasie komt vaak voort uit de wensdromen van een kind- en uit wat hij wenst kan je opmaken wat voor hem de werkelijkheid van zijn dagelijks leven is. Zijn fantasie heeft dan ook meestal een strikte logica.

Maar het is de logica van het kind, die volgens veel volwassenen niet past in het opvoedingsschema, waarin wij kinderen willen dwingen en dringen.

Als iedereen daaraan mee doet, blijven er alleen maar de schrijvers van kinder- en jeugdboeken over om het kind de zekerheid te geven, dat zijn verhalen, die hij om de werkelijkheid van zijn jonge bestaan heenweeft, wel degelijk serieus genomen moeten worden.

Minder wetenschappelijk en meer direct gezegd: de schoolkinderen waren geweldig bij onze ontmoeting.

Er waren er onder, die met diepe rimpels bleven doorkauwen op een détail. Er waren er, die bijna als raketten uit hun bank vlogen omdat ze ineens een hele switch aan het verhaal gevonden hadden.

Er waren er die hun 'vondst' alleen maar zachtjes achter in de klas durfden te fluisteren en die het bijna niet durfden te herhalen, omdat de hele klas niet meer bijkwam van het lachen. Als schrijver weet je op zo'n moment: 'Dát is het! 'Maar krijg een kind eens los zonder dat hij het gevoel heeft van 'het moet', van 'Het is gek wat ik zeg'.

En nu de klap die ik op mijn hoofd kreeg: telkens als ik met een cahier vol notities enthousiast een klas verliet, inwendig genietend van de manier waarop zoveel kinderen zich ieder als individu hadden gepresenteerd, moesten verschillende leerkrachten zich zo hoogvaardig verontschuldigen met: „Het was niet veel! En hun Nederlands......"

Frank, het is dat je je in je lange leven hebt leren beheersen en door je schrijverschap hebt geleerd een zaak van zoveel mogelijk kanten te bezien. Maar met een gevoel van moedeloosheid realiseerde ik me een gevaar hier op de Antillen, waar jullie eigen schrijvers misschien nog niet bij hebben stilgestaan.

Waarom moet de eigen jeugd, met zijn eigen gedachten en fantasieën, gekleineerd worden in de ogen van een buitenstaander?

Ik heb geprobeerd het de leerkrachten uit te leggen, maar of het overgekomen is? Want het is een typisch trekje van volwassenen — ouders net zo goed — dat ze over

de ruggen van hun kinderen heen willen glorieren. Hún kinderen moeten een goede indruk maken in de ogen van anderen. En wat is dan goed? Meestal een statuskwestie, waar een kind gelukkig zijn hielen aan afveegt, tenzij hij niet tegen al dat gedrijf op kan.

Ik heb uitgelegd: „Daar komt een wildvreemd mens onverwacht in de klas. Dat spreekt bovendien nog Nederlands, een Nederlands waaraan ze moeten wennen. Bovendien moet ieder kind wennen aan de stem van een volwassene. En hier op de Antillen zullen de kinderen wel niet anders zijn dan de kinderen die ik in Nederlandse of buitenlandse klassen ontmoet. Voor het eerst zien ze iemand die boeken schrijft 'in het wild'. Dat houdt hun gedachten een tijd bezig, zodat je geen enkele reactie van hun kant kúnt verwachten.

Nu leg je die kinderen zo patsboem een verhaal voor, dat ze zelf mogen aanvullen. Maar als ze iets te zeggen hebben, moet dat in een taal die hun eigen taal niet is. En de juffrouw zit erbij — wat zal die straks zeggen als dat vreemde mens weg is?

Waar ook nog bijkomt dat veel kinderen het vertikken om hun mond open te doen als hun iets gevraagd wordt. Gewoon — dáárom.

Dat recht hébben ze!

Hun gezichtsexpressie, de manier waarop ze helemaal voorover leunen in hun bank (teken van toch contact willen hebben), of met de armen voor zich gekruist zover mogelijk achterin in hun bank schuiven (afweer), is voor mij vaak al voldoende houvast om te peilen hoe ze denken over wat je vertelt.

Dit alles heb ik proberen uit te leggen omdat ik echt wel begrijp dat het hier gaat om de grote tegenstelling, die in alle landen bestaat, tussen kunstenaars en onderwijzers, die ieder op hún manier het kind benaderen. Alleen op de Antillen vind ik het een extra gevaar dat de kwaliteiten van een kind zouden worden afgemeten naar de mate waarin hij het Nederlands beheerst. Want voor mij is het de vraag áls we Papiament hadden gesproken, of de kinderen meer los gekomen zouden zijn. Zie de factoren, die ik hierboven aanhaalde.

Voor zover ik kinderen ken — en ik heb er met duizenden gewerkt in diverse landen — streelt het hun trots dat ze een volwassene, iemand uit een ander land, iets van hun eigen gebied kunnen vertellen.

De taal is alleen middel van contact. En je weet ook dat je een vreemde taal nog zo goed kunt beheersen, maar dat als je tegenover iemand komt te staan die je niet ligt, je uren met de klem in je bek kunt zitten. Dat heeft met menselijk contact te maken, niets met een taal.

Als je soms ziet hoe wij ons als schrijvers op internationale congressen in allerlei bochten wringen om te zeggen wat we te zeggen hebben! En al is de taal ons instrument en komt niets onze eer zo te na als een (andere) taal te mishandelen, we hebben onze ijdelheid op dit punt laten varen.

Contact — hoe dan ook — is in onze tijd van primair belang.

Een historische groei zoals van het Nederlands op de Antilliaanse scholen en alles wat er aan vast zit, is een erfenis waar we over en weer lang over kunnen hakketakken. Maar practisch verandert daar weinig mee.

We kunnen er momenteel ieder van onze kant alleen maar proberen het beste van te maken.

Ik van mijn kant door, zolang er op de scholen nog leesboekjes in het Nederlands gebruikt worden, te zorgen dat ik niet alleen mijn lange schrijverservaring inbreng in een serie als 'Cu luz na man', maar bovendien mijn solidariteit met mijn vroegere schoolvriendinnetjes op Curaçao, die ik heb zien en horen worstelen met knusse, Nederlandse winterverhaaltjes en Godbetert de Gijsbrecht van Vondel. En die solidariteit uit zich nu na jaren in een onnoemelijke hoop werk, die ik me op de hals heb gehaald, door de kinderen van de Antillen zelf hún boeken mee te laten 'schrijven'. (Wat denk je dat het een kind doet om te horen dat zijn ideeën verwerkt zullen worden in een boek in een andere taal, dat bovendien nog in veel andere talen zal verschijnen en door miljoenen kinderen over de wereld zal worden gelezen?)

En wat doen jullie, schrijvers van hier, om je kinderen op die wijze te stimuleren, om hen los te weken uit een te schools patroon van leven? Om hen in de eerste plaats de waarde te laten inzien van hun eigen gedachtenwereld en expressie?

Als er op de Antillen ooit een eigen kinder en jeugdlitteratuur van de grond zal komen, die van déze tijd is, pas dan op dat je niet over de hoofden van de kinderen heen gaat schrijven, vanuit een misplaatst normbesef.

Volwassenen beelden het kind graag af zoals ze hem zouden willen zien en niet zoals het kind ís. Maar het kind moet in een boek zichzelf kunnen herkennen, dan pas zal hij de ware ontspanning in een verhaal vinden.

Dit schrijft je een ouwe rot in het vak, omdat ze niet weet aan wie anders dan de schrijvers hier, ze het duidelijk kan maken dat er prachtmateriaal verloren dreigt te gaan.

Miep Diekman.

Beste Miep

Bedankt voor je brief. Ze verduidelijkt het een en ander maar toont ook aan hoezeer onze opvattingen over de literatuur verschillen. Maar ik zou niet weten hoe ik je dit op het moment moet duidelijk maken. Of misschien toch wel, als ik zeg dat ik geloof in het nut van het bestaan van alle soorten beroepen, ook doodgravers bijvoorbeeld waar ik intuitief schuw van ben en misschien ook een afschuw voor heb, met een voorkeur voor het mijne. Gelukt?

Een ding weet ik wel met zekerheid: De klap op je hoofd afkomstig van de onderwijzers is het gevolg van de klappen die we driehonderd jaren lang van je voorouders hebben gekregen en waar we ons nu met moeite voorgoed van trachten te genezen. Als je deze klap werkelijk diep hebt gevoeld, die ik nu nog vaak krijg te verwerken, dan zul je het met me eens zijn, dat zo Antilliaanse schrijvers een opdracht hebben, dit wel zal zijn onze maatschappij van zijn verleden te helpen genezen. Je moet immers wel weten, dat het heel gevaarlijk is kinderen voort te brengen als je aan de een of andere ziekte lijdt. Niet in het minst geslachtziekte. En ons geslacht is al drie honderd jaren ziek.

De enige raad die ik jou kan geven, nadat je ons zoveel hebt willen geven, is trachten bij te dragen tot de genezing. Want er komt een tijd dat er heel veel wat er van, in, op en over de Antillen is geschreven, verbrand zal worden. Geestelijk gezien natuurlijk.

Frank Martinus.

BAM BONEIRU BAM MIRA: washington

Manera nos sa, prome aja hinter Boneiru tabata den man di gobierno, e tabata e hoffi di Antiyas i gobierno no tabata duna permit pa settel down aja. Despues ku sklabitut a kaba, pa banda di anja 1868 gobierno a kuminsa bende pida pida di Boneiru. E kunuku na punta West di Boneiru a ser kumpra dia 1 di september pa un tal dr. Jesurun na findishi.

Sr. Gerarts ta konta di e dokter Jesurun aki, ku riba un buriku ku un parasol den un man kontra solo i un buki den e otro tur dia e tabata sali bai Playa. E Jesurun aki a bin bende hinter e terreno, esta Washington, Slagbaai, Brasil ku Jean Jaques Debrot, tata di e aktual Mr. N. Debrot, gobernador di Antiyas. E Jean Jacques Debrot aki a muri un 25 anja pasá. Debrotnan a bin bende Brasil ku W.F. Craane, kende (o kende su famianan) tin Santa Catharina na Korsow. I Julio Herrera na 1895 a bira donjo di Washington, kual su nomber prome tabata Amerika. E kas hil na entrada di e kunuku, kaminda Herrera tabata biba, i kaminda tur e trafiko komercial tabata tuma loga tabata jama Washington i asina hinter e kunuku poko poko a bin keda ku e nomber aki. Slagbaai manera nos sabi a pasa for di mannan di famia Debrot den mannan di famia Beaujon, kende ta bibando na Korsow.

Segun nos a tende nan ta masha difisil ku permit pa bishita nan kunuku, riba kua nan no ta ni biba!

Aja, te na e ultimo punto west di Boneiru ta kumisa e viktoria riba loke den Ruku aki nos a designa komo barbarismo.

Un kunuku grandi formando e di djesdos parti di Boneiru, mas o menos pa ta exakto 2410 ha, a bolbe bek den man di pwebel pa un akto generoso di su ultimo donjo, kende prome ku su morto na anja 1967 a tuma medida pa e tereno aki, ku ta keda banda di e konosido Slagbaai, keda reserva pa pwebel. Ela hanja, manera senjor L.D. Gerharts di Boneiru a konta nos (kende tabata e intermediador den e asuntu aki) ofertanan masha haltu pa e tereno aki, pero ela bende pa mitar di su preis, esta *f* 241.000, kual medionan a ser duná pa Hulanda, kende a entrega e terreno despues na gobierno di Antiyas ku a pas'e pa kuido di e Fundashon pa parkenan Nacional (Stinapa) ku ta hasiendo un bunita trabow *). Si nos tuma na kuenta ku e forsanan stimulador di e fundashon ta personanan di nasionalidat Hulandes, anto nos kier bisa, ku e personanan aki no ta hasiendo nada mas ku drecha algu di e kalamidatnan ku otro Hulandesnan den tempunan pasá a kometé, kendenan a destrui flora i fauna, pero sobretodo flora di Antiyas por kompletu, bendiendo tur loke nos tabatin na plantanan balioso manera braziliehout, *sin planta nada bek durante tur e tempu ei,* pa despues bisa ku Antiyas ta un pais di poko vegetashon.

Sr. Herrera, kende tabata jama su mes Van de Ree tambe, i via Santo Domingo ta di desendensia Spanjo ainda, tabata tin miedo ku despues di su morto e terreno grandi aki lo wordu parti na pida pida i pasa den man di Merikanonan, pa despues bai kompletamente perdí pa pwebel di Boneiru. I ela tuma e medidanan ku nos a describi i ku nos ta spera ku otro donjonan di kunukunan grandi, no na Boneiru so pero na tur islanan di Antiyas, lo tuma pa mayor parti di nos terrenonan bira propiedat bek di pwebel. Pasobra mester korda ku den pasado tabata tin hasta kuenta di bende Korsow ku Merka!

Sr. Gerharts di Bonaire a konta nos un kos grasioso, kua Gobierno por husa pa stroba kumpradornan di terenonan di donjonan aktual di terreno di hasi e usonan barbariko di e terenonan aki ku hopi biaha nan ta hasiendo. Ta trata di e donjonan di Klein Bonaire, kende despues di a kumpra e bunita loga aki ku su apropiado kamindanan di landa a bin hanja bon di prohibi hende bin einan pa landa. Pa kasualidad i danki dios Gerharts a bin deskubri sin embargo un lei, ku ta bisa, ku e terreno por ser bendi wel pero ku sinkwenta meter

Un bista uniko di datu i kadushi den Washington.
(Foto: Eric Newton)

kontá for di ora laman ta haltu, mester keda terreno publiko. Ahan. Lo ta bon si tene esaki na kwenta ora ta bende terreno ku turista. Ruku en todo kaso ta di opinion ku tur beach mester ta liber-liber. Pasobra si bo tin derechi di kobra un hende pa laman anto bo por bien kobre pa airu tambe. No ta berdat. I si un hende ta hasi algu na un terreno, digamos, tene limpi o algu por el estilo, maksimo ku lo e por kobra segun nos ta dies plaka te un jotin. Pero e kobramentu manera tin na Blow, esta den dia dos florin i anochi hasta kwater florin pa awto ta un bagamunderia. Laman mester ta liber! I tur hende ku tin un terreno ku frontera na laman, mester sabi ku e tin ku tene e kaminda habri no solamente, pero kwide tambe. I por nada. Awor nos tin e situashon ridikulo ku ora bo ta bai Kenepa bo ta paga dos heldu. Es decir ora bo ta bai landa. Anto ora bo ta pasa di Jeremi bai Westpunt, un homber ta kobrabu sen: I NO TA IMPORTE KU BO TA BAI LANDA O NO. Ta kuanto gobierno hende tin ku paga belasting?

Pero laga nos ban bek Boneiru na nos plantashon di Washington. Señor Saleh, gezaghebber di Boneiru al momento, kende tambe ta den e fundashon aki riba menshona a pone un owto i un gia na nos disposishon, sin kual lo tabata difisil pa nos por a jega ajanan i nos a pasa algun ora inolvidable den e prome parke nasional Antijano aki. Binti dos kilometer mas o menos pa bo kore hinter e terreno rond i e kaminda nan no ta dje malu ei, anke segun nos den futuro ta miho asfalta nan, ja mas hende por bai einan, sin tin mester di pasanan loke a pasa un senjora na Boneiru ku despues di un paseo einan mester a overal su auto. Esei natural ta mal propaganda sin nodi. Pero ku un owto no muchu delikado lo no tin nada di kenja. I aki i aja tin bistanan ku realmente ta bala pena, di kua por ehempel esun for di boka bentana kaminda bo por mira un gran parti di e plantashon, dorna ku su datunan stijf manera miljones di solda den houding. I tin kaminda espesial pa hende por sinta studia diferente di nos paranan antiyano. I tin flamingo tambe. Pero talbes pa un admirashon kompletu di esaki, e paranan Rukunan aki, ta mihor bo bai Gotomeer, kaminda tin flamingo ku Dios di ta basta, i di kual bista bo por goza, koriendo riba e nechi kaminda turistiko nobo di Boneiru, smalitu asina. Loke personalmente a hasi gran impreshon riba nos na Washington, tabata e playa Funchi, un idolo di un playa, ku segun nos, den futuro, si gobiernu laga dreche, riba su mes so lo por bira un gran atrakshon pa turistanan ku bini Boneiru. Pasobra djis pariba di e playa aki tambe tin flamingo. Antesnan aja e plaja aki tabata hunga un papel grandi den e trafiko di produktonan for di Boneiru, manera karbon, kuero di bestia, aloë etc. Pero awor ta nada mas tin ku hasi kune, sino dreche pa hende por landa. E ora ei Washington lo tin un dobbel atrakshon: E kunuku mes, i e beach. Pero si nunka bo no a mira sinku lora grandi sintá ketu-ketu riba sinku topi di datu, anto bai Boneiru lihe, e ta un bista inkreiblemente bunita. I di bistanan di lora ku prikichi lo bo goza na bo smak.

Nos a kombersa ku e wakdo di e kunuku Sr. E. Frans, kende den un Volkswagenbus di e fundashon ta kore hasi su trabow, i ela bisa nos ku na su saber riba hinter e kunuku ta un pal'i fruta so tin. Un pali mespel. Segun nos awor ku a hanja e kunuku aki ta bon di pensa di por planta algu riba dje. Digamos ku e Fundashon ta habri un kuenta i kada amante di naturalesa ta soru pa maske ta un mata. E ta paga e kurá, pa kabritunan no kome e mata, e siminjanan i loke ta kosta i ta hanja un borchi ku su nomber riba e palu. Asina tal bes pwebel di Boneiru i di Antiyas hinter huntu por planta e kunuku aki, ku e flornan i matanan ku e kier, loke por bira un forti kultural popular. Nos en todo kaso a propone Frans di mande poko simia di Ruku.

---

*) Dossjen i trinta i seis hectar di e kunuku ku tur bestianan manera kabritu i baka ta den man di e ju di ocho anja di defuntu Herrera pa hinter su bida, i ta ser administria pa su mama, biuda di dicho Herrera, di kende manera nos a bisa, nos ta spera ku hopi poseedornan di kunuku lo sigui su ehempel.

FOSSIELEN IN ONS RECHT

Een rimpel in het gezicht van een honderdjarige

door Drs. John G. Jonkhout

Met veel pracht en praal is enige tijd geleden het honderdjarige bestaan van het Burgerlijk Wetboek van de Nederlandse Antillen gevierd. Ik zeg met veel pracht en praal, omdat het wat vreemd aandeed. Anders dan anderen geloof ik niet dat het burgerlijk wetboek een ding is om feest voor te vieren. Er zou eerder redenen zijn geweest voor een in sobere stijl gehouden vergadering, waarin Piet Paaltjes een voorlopige lijkrede zou hebben moeten houden, en met een galmende stem zou hebben moeten betreuren, dat het ding het zolang heeft volgehouden.

Dit kolossale blok recht is zo zwaar, dat er niet aan te tillen valt, zodat de slap geworden denkspieren van de juristen zich niet meer inspannen om er op de blijven hameren, dat hoe eerder de nodige wijzigingen er zijn, hoe beter het is, ook voor hun zelf. Ik ga verder niet jeremiëren, want eigenlijk wilde ik iets doorgeven aan de geachte lezers, dat zich als een grapje zou moeten opdoen, als het geen sufheid was: artikel 1123 kan bogen op een van de meest duidelijke restanten uit de goede oude tijd van de oligarchie-plutocratie-regenten (geloof niet dat de regenten uitstierven met de bataafse revolutie).

Wij, beter gesitueerden konden vroeger een plaatsvervanger huren voor onze zoon, als deze in militaire dienst moest. Van Dale zegt een plaatsvervanger huren, ik zeg een ziel kopen, want als hij, remplacant, dan werd doodgeschoten? Ik neem aan dat dit een van de overeenkomsten is die eindigt met de dood van de andere partij.

Welnu; de vader van de geremplaceerde komt op een goeje (want hij heeft geld) dag te overlijden, en zijn erfenis moet worden verdeeld. Door bepaalde erfgenamen moeten dan be-

paalde schenkingen die zij *onder de levenden* hebben gehad, worden ingebracht in de boedel. Bepaalde dingen hoeven *niet* te worden ingebracht. En een van die dingen is: de kosten tot plaatsvervanging of nummerverwisseling in 's lands gewapende dienst. Nou, is me dat even fijn! Dat is een pak van mijn hart hoor!

Toen het Burgerlijk Wetboek voor (de kolonie) Curaçao werd ja, wat? bedacht? uitgekookt? opgedist? afijn, toen het zover was, dat het bruinglanzende, antieke, Hollands-Romeinse recht zou moeten worden vervangen door een fonkelnieuw, modern B.W., ja, toen hebben wij werkelijk een fonkelnieuw modern B.W. gekregen. Onze vroegere collega's op het vindingrijke Departement van Koloniën namen het bestaande Nederlandse B.W., zetten er een ander kopje boven, breiden er een zeer interessante staart aan en klaar was Kees, zonder zich erg in te spannen.

Ik ga niet in op het juridische probleem, of wij hier dienstplicht hadden, rond 1868. Er zullen niet zo vreselijk veel jongelui opgeroepen zijn, maar ik ben blij, dat zij geremplaceerd mochten worden, en dat zij het bloedgeld niet in de boedel hoefden terug te brengen. En dat hoeven zij nog steeds niet, gelukkig en ook in de eeuwen der eeuwen zal dat niet hoeven. Want tussen de kop en de staart van ons B.W. wemelt het nog van goeje oue bepalingen, die copie conform aan de historische Nederlandse situatie zijn, en dat dat een goed ding is, dat weten wij allemaal, en daarom houen zo!

TUR HENDE A PERDE RESPET

Het tweede hoofdstuk van een onvoltooide roman van E. Rot

Het zou weer een warme dag worden. De lucht was strakblauw, en de spaarzame wolkjes contrasteerden er nauwelijks mee. De rode daken van de huisjes, die her en der verspreid stonden, werden zo fel beschenen dat het rood op vele plaatsen week voor een felwitte schittering. De bladeren van de bomen bewogen zich nauwelijks in het zuchtje wind en zo werden zij meedeogenloos overgeleverd aan het zonlicht. Een schilder die dit tafereel wilde vastleggen, zou steeds heel kleine beetjes verf moeten vermengen met heel veel wit. Eigenlijk zou elke schilderij hiervan a priori te donker uitvallen.

Aan de oostzijde van een groot huis, gebouwd in de stijl van de volkhuisjes in de buurt, maar met veel meer rondingen in de gevel, zat Felix Lamour. Maar het was niet die shon Feli die de harten van Mona, Rosa, Selma en nog vele anderen op hol had doen slaan bij zijn aanblik. Het was ook niet de altijd onberispelijk geklede heer, altijd jas en das, die zelfs door een man zoals Wilkens, die een tomeloze haat tegen hem koesterde, met een tikje afgunst werd bekeken.

Shon Feli zat daar gekleed in een verkreukelde witte broek en onderhemd. Hoewel hij in een schommelstoel zat, leunde hij toch naar voren, zijn beide handen op elkaar steunend op zijn garoti. Zijn hoofd, in het midden kaal met grijze haren aan de zijkant, stond even boven zijn handen roerloos. Zijn lippen vormden een gebroken spleet, want hij had zijn kunstgebit nog niet in de mond.

Voor hem op de grond had de zon gebroken door de vele takken van de Indju, waaronder hij zat en een bizar patroon gevormd. Shon Felix meende hieruit de grilligheid van het leven te herkennen. Jarenlang was het leven hier vredig en aangenaam geweest. Het eiland was, ofschoon economisch sterk achter bij de andere eilanden in de buurt, een paradijs van rust, wars van drukte en opstandigheid. De bevolking was arm, maar leed toch geen honger. Iedereen had een stukje grond, waarop mais werd verbouwd en waarop een paar geiten rondliepen. Zo nu en dan werd er een geslacht, waarbij alleen de ingewanden verloren gingen. Het bloed werd gebakken, het vlees werd gedroogd in de zon. Deze yorki werd later met foenchie gegeten. Vis kwam men ook niet te kort. Het eiland was ook een eiland van vissers, meestal oude mannen voor wie de trek naar de welvarende eilanden in de buurt te laat was gekomen. Naast het geld, dat door middel van postwissels naar hier werd overgemaakt, kon men met het werken op de plantages, kolenbranden nog iets erbij verdienen. De mensen waren eerlijk en onderdanig en hadden een aangeboren gevoel voor waarden. Dit laatste was echter drastisch aan het veranderen. Allemaal door die vervloekte politiek. Shon Felix zuchtte en keek even op toen Dintje, de meid, de achterdeur uitkwam.

Ze begon op en neer te drentelen, als een hond die op de eerste aai van zijn meester wachtte. — Vandaag niet — zei hij. Dientje draaide zich resoluut om en ging naar binnen. Na de kleine inzinking van gisteren voelde hij er zich niet toe in staat. Bitter dacht hij, dat zijn weigering voor de koelgeaarde Dina geen teleurstelling zou zijn. Iedere morgen, voordat zij met haar dagelijkse bezigheden begon, had hij even beschikking over haar. Gevolgen had dit echter nooit gehad, want Dina was onvruchtbaar. Gelukkig maar, want het tegendeel zou voor zijn zoon Carmelo, de onderwijzer, een heel grote slag zijn.

Die jongen liep als het ware met zijn hoofd in het zand. Felix was er zeker van dat zijn zoon niets afwist van de vele kinderen, die hij hier op het eiland rond had lopen.

Het kon ook niet anders. Toen Carmelo 3 jaar was, werd Marcelo geboren. Zijn vrouw, de trotse shon Tina Lamour Ribera, stierf dezelfde dag. Daarna had hij zijn twee wettelijke kinderen naar het grote eiland gestuurd, bij familie van zijn overleden vrouw. De oudste bleek een knappe kop te hebben. Na de tienjarige school gaf hij zijn toestemming hem naar Nederland te sturen, om voor onderwijzer te studeren. De jongste sukkelde, ging naar de ambachtsschool, kwam met moeite klaar en keerde bij hem terug. Nu was hij schipper op de Isidora. Carmelo de oudste was nu ruim een jaar terug, getrouwd met een Hollandse. Zij woonden bij hem in. Hij had dit niet bezwaarlijk gevonden, want het huis was groot en overdag werkten zij allebei. Zij was onderwijzeres. Vanwege het constante gebrek aan leerkrachten, werden zij allebei met open armen ontvangen, mede omdat zij door hun collega's beschouwd werden

Kome ku Ruku

AROS RIKU

6 pechu di galiña (prepará ku salu i peper, lorá den manteka), kortá na pida pida,
¾ liber di lomito di porko (prepará ku salu i peper, lorá den manteka),
¾ liber di kref, (herebé den awa, ku salu i lamunchi),
2 mochi i mitar di "Dradu", (prepará ku salu, peper i lorá den manteka),
3 tomati kaská
3 siboyo medyanu kortá chikí chikí,
3 djente di konofló korta chikí chikí,
3 promentòn kortá di largu,
2 bleki di kabarón, (skuri e awa i pone lamunchi riba djé)
1 bleki di sosèshi,
3 kòpi di aros,
6 kòpi i mitar di awa,
4 kubito di buyón di galiña konsentrá,
un *tiki* salu (pa herebé e aros),
zeta dushi (hasí bunita ku RUKU),
pikel kortá chikí chikí.

Ta laba e aros bon, bash'é den un koladó p'é awa skuri bon.

Den un wea grandi ta pone e zeta ku nos a duna koló ku un tiki RUKU i ej den ta smor: tomati, siboyo, konofló i promentòn. Kaba ta basha e aros den e wea aki, pone un tiki salu i keda bira e aros p'e no pega. Despwés ta bin pone laga smor huntu pa un ratu, ku e kumindanan ku nos a prepará kaba. Es ta: e galiña i e lomito di porko, kortá na pida. Awor ta pone tambe e kref, e piská, e kabarón i e sosèshi ku e pikel den e aros. P'e kaba di kushina ta basha e buyón, trahá ku e kubitonan di galiña konsertrá. E buyón mester keda manera dos dede asina riba e aros. Ora e kuminsa herebé ta pone e kandela abow, tap'é i laga e kaba di kushina.

SALADA DI GALIÑA

1½ liber di pechu di galiña,
1½ kilo di batata,
1 bleki chikitu di maishi papa,
1 apel (kortá na pida pida),
1 bleki chikitu di roibit,
1 bleki chikitu di pitipwá ku hele wortel bruhá,
1 "augurk" kortá chikitu,
3 siboyo parew,
tomati,
promente,
salu, peper, netumuskat,
Zeta dushi ku nos a hasi bunita ku RUKU,
1 liber di manteka dushi,

Mayonès, pitiseli, hele wortel, tomati i espárago kropslá (pa dorna e salada).

Ta smor e pechunan di galiña den un mey liber di manteka, bruhá ku zeta dushi, huntu ku tur su speserèynan: tomati, siboyo, promènte, netumuskat, salu i peper. Ora e galiña ta moli, ta bah'é fo'i kandela, limpy'é, kita tur wesu, kort'é òf na dòw, òf na pida largu. Ta saka tambe tur e speserèynan ku a pone smor huntu.

Ta herebé e batata den awa ku un tiki salu, ora e ta moli ta machiká e batatanan fini fini, meskla e batata machiká ku e sobrá mey liber di manteka dushi. Ta korta 2 siboyo chikitu chikitu, ta korta e roibitnan tambe (es ta si nan mes no ta korta chikitu kaba), tambe e "augurk" i ta meskla nan den e batata machiká huntu ku e pitipwá ku hele wortel i e maishi papa.

E meskla aki ta haña awor su galiña ku su bunita koló ros dje ruku, tambe su pida apelnan. Ta pone e salada aki na kandela durante 5 minit, mjentras ta keda meskla extra ku un kuchara di palu.

Den un hasèshi grandi ta pone e salada aki i ta dorn'é ku kropsla, pitiseli, hele wortel, tomati i espárago, riba e kapa di mayonès ku a dun'é.

---

als de dragers van nieuwe idealen, die op het vastgeroeste eiland broodnodig waren.

's Middags kwamen Carmelo en zijn vrouw thuis. Zij liepen direct door naar achter en troffen shon Feli daar aan, zittend in zijn schommelstoel. Deze had weer een stijfgesteven wit pak aan, en brede bruine das met een knots van een V.

— Middag, zei Carmelo. Hij legde een hand op de schouder van zijn vader. Lies stond naast hem. — Hoe gaat het er mee? — O, het gaat wel, gaat wel, bromde Felix, en liet zijn stoel met jeugdige bravour op en neer schommelen. Carmelo wierp zich daarop op een rustbank, en Lies ging naar de keuken. — Iets nieuws, vroeg Carmelo, terwijl hij een krant, die op de grond lag, opraapte. Tjok, zijn vader klakte met zijn tong om zijn misprijzen te laten horen. — het gebruikelijke spul. Over ons eiland niets, natuurlijk.

Ik ben gisteravond naar een reunion geweest, zei Carmelo. Felix knikte. Toen hij gisteravond dringend naar het toilet moest, had hij ze bezig gehoord. In flarden kwam de donderende woordenvloed aanwaaien met de wind, vervlakte ineens, zwol dan weer aan.

Waar ging het over? vroeg Felix. — Hetzelfde als altijd, maar de mentaliteit wordt op een gevaarlijke manier bewerkt. Het motto van gisteravond was: *Iedereen heeft eerbied verloren.* (Tur hende a perde respèt). Het was niet louter een constatering, maar veeleer een aansporing om duidelijk te laten blijken dat men geen respect meer wenst te tonen. Aan het ancien regime, dan. Dit is nu de dank, die we nu krijgen, dacht Felix bitter. Tientallen jaren lang heb je gezorgd dat ze door hun arbeid iets konden verdienen. Er bestonden verschillen, daar viel niet aan te tornen. Zowel degenen die van rijke families afstamden als de armen waren ervan overtuigd dat dit niet anders kon. Het verschil zat hem niet alleen in het bezit, maar ook in de ontwikkeling en de etikette.

Waarom aten hij, Carmelo en zijn vrouw aan de grote tafel, terwijl Dina in de keuken at? Geef haar een mes en een vork in de handen en ze zal je radeloos aan blijven kijken. Daarna zou zij wegvluchten, als een geslagen dier. Deze veredelde levenswijze kende zij alleen van de buitenkant. Haar manier van eten was: het bord in de ene hand, terwijl zij met de vingers van de andere hand het eten tot een brui kneep en in de mond stopte.

Cria lo bira shon...... Hij zag ze al zitten, alles wat ze vroeger vanuit de keuken gezien hadden, zorgvuldig na-apend. Shon zijn was niet alleen een kwestie van geld, mijne mensen, maar ook een kwestie van een diepe innerlijke beschaving. Felix zuchtte.

— Hoe denk jij over deze zaken,

Carmelo. — In principe kan ik ze gelijk geven, antwoordde Carmelo, met zijn ogen naar boven gericht. Hij begaf zich nu op gevaarlijk terrein. — Wij moeten breken met het oude, wil er iets van dit roteiland terecht komen. Maar de vraag is natuurlijk of de manier waarop dit nu de mensen wordt ingepompt wel de goede is. Ik merk het op school trouwens ook. Soms sta je er machteloos tegenover. Alles wat je ze bijbrengt over respect en bewondering voor anderen die iets gepresteerd hebben, wordt door een van zulke politieke vergaderingen compleet weggevaagd. Als je er eentje straft, dan proef je uit de houding van de rest: wacht maar totdat wij aan de macht zijn. Weet U, die mensen denken gewoon dat zij de Bastille zullen gaan bestormen.

De meid bracht het gebruikelijke glas water met een pil. Geërgerd zag shon Felix dat ze weer de onderlegger had vergeten. — Terug — donderde hij. Wanneer leer je nu eindelijk eens wat manieren zijn. Als dit nog één keer gebeurt, stuur ik je de straat op, dan kun je mee gaan staan huilen met die hongerige wolven in het bos. Toen Dina, volkomen onthutst voor hem bleef staan, graaide hij het glas uit haar hand en smeet het tegen de muur aan gruzelementen. Zij vluchtte weg en Carmelo stond met een vertrokken gezicht voor hem, de vuisten gebald. — Doe dit nooit meer, waar ik bij ben — siste Carmelo. Zie je nu dat jullie zelf alles aan het verpesten zijn. Begrijp je nu waarom ik die mensen groot gelijk geef. Ziedend stond Felix voor zijn zoon, de garoti in zijn hand geheven. — Je spreekt tegen je vader, brulde hij. Ben je helemaal gek geworden. Hier, hij stak de garoti naar voren, hier, neem dit en geef me op mijn donder. Sla me kapot, dan hebben die hongerlijders een zorg minder. Hij voelde hoe de aders in zijn hoofd begonnen op te zwellen, en hij wankelde even. Maar bruusk schudde hij de zachte vrouwehand van zich af. Tussen zijn wimpers door zag hij de glazige gezichten van Lies en Carmelo. Zij stonden daar, als een rots, onkwetsbaar voor zijn branding. Het scheen hem opeens dat hij sinds gisteren bloot stond aan een goedvoorbereide offensief, met het doel hem stap voor stap geestelijk te martelen en te pijnigen. De zuster, die straatjongens, de wrokende Marcelo, Wilkens en nu Carmelo die beter moest weten. Een sterk gevoel van eenzaamheid bekroop hem.

Hij wankelde naar de muur en zocht zijn weg tastend naar boven. Lies en Carmelo kwamen zwijgend achter hem aan, als om hem op te vangen, als hij van de steile trap naar beneden kwam. Toen hij boven was, bleven ze staan totdat zijn kamerdeur met een harde klap dichtvloog. Van eten zou in dit huis niets terecht komen. Ze stapten beiden in de daf en reden naar de beachclub.

Het eerste hoofdstuk van dit verhaal van de spanning tussen de generaties van de shons op de Antillen verscheen in Ruku V.

Gedicht

op een onbekende teruggevonden op een enveloppe

Word wakker, jongen, en zeg me, hoe je stierf,
welk zintuig het laatst werkzaam was
en welk plotseling begrip over ons
in je sloeg als een kogel, toen je nagels
rood doken in je gele handpalm,
de kaart, die waarzegsters lezen
(deze lijn voor geld en die voor liefde)
kinderlijk bij jou en glad.

De Missisippi verzoop zichzelf die nacht,
de brug waaraan je hing sloeg zijn armen op
en vuurde in de modder als een oude generaals
decoratie; de menigte verdween op mijn vingers
geteld een voor een.

Word wakker, jongen, ik ga morgen naar de dood,
zeg me welke weg je nam, welk is het beste uur
van de dag en wat barstte, je Adams appel?

Leed is de enige trouwe,
de ene maat gekluisterd als getij
aan de eigen huid, hoe ook de variaties.
Als al de bergen paradeerden
en de dalen aten als zij gingen
en de zon zou een kapel zijn op de hoogste plek
leed zou er tussen zijn.

Luc. Tournier.

In de wolken

Een gedicht van F.M. Arion

De schaduw raakt nauwelijks de aarde.
Voorovergebogen, snelle oude persoon
Jaagt ze achter de grenzen van de horizon aan.
Struikelend en lijnrecht
Als een zijdelingse film raast ze
Over de heuvels van de aarde heen,
Die als borsten rechtopstaan —
De aarde is een blote vrouw daarbeneden
Die wij berijden —
Over de boomtoppen,
Over de huizentoppen,
Evenwijdig aan het vliegtuig.

Iets vergetend als een dolfijn,
Weggaand als de zon achter een wolk,
Guitig als de maan achter een wolk
Als een hand verdwijnend,
Dan wuivend van ik heb het weer gevonden,
Vaart zij in haar snelle gondola
Verliefd op het vliegtuig
Waartoe ze met een hemelsbreed verschil behoort.

Zo ziet men een vrouw alleen snel over straat gaan
Die thuis getrouwd is en kinderen heeft waar ze bij hoort
Waaraan ze denkt met haar boodschappenmand
En op zo'n vrouw zet men helaas de achtervolging in
Die door haar gebondenheid over de ruimte heen,
Praktisch onbereikbaar is.
Ze leeft immers niet waar ze is.

Zo houdt de schaduw ook een hand omhoog, een oog
Alert en haastig denkend aan haar vliegtuig daarboven
En de schaduw is als het vliegtuig niet te houden.
Degene die goed oplet ziet
Dat de schaduw niet eigener beweging over de aarde gaat
Maar als het ware door de liefde voortbewogen.
Zij hoort bij een brommend beest in de lucht.

Over de hinderlaag van de heuvels
Wordt zij gemakkelijk opgeheven
— De onzichtbare band is onverbrekelijk
En tot de dood —
Ze vouwt zich dubbel om te klimmen
Ze slokt zichzelf even op om te klimmen,
Ze verdwijnt in de bergen als Ali baba om te klimmen,
Ze buitelt vaardig over hun kammen heen
En wordt stil als haar man in de wolken gaat
In de onzichtbaarheden van zijn bovenbestaan.

DRINK MET RUKU

— Onze toast voor de feestdagen: Sorrel —

Voor de feestdagen brengen wij U een toast met een prachtige Caribische drank. Heet Sorrel en wordt gedronken op de Bovenwindse eilanden. St. Kitts en Nevis vooral, maar ook op St. Maarten. In de kerstdagen, maar ook met Pasen.

Sorrel is een heester, die prachtige wijnrode kegelvormige vruchten geeft. We hebben ze op het idyllisch eilandje Nevis, bijna eigenhandig geplukt. Pel de vruchtbladeren van de vrucht; laat ze in (heet) water trekken totdat U een rood extract hebt verkregen. Doe er rum, liefst Old Oak, kaneel, clove en cinamon bladeren in. Ook suiker als U wilt. Laat een tijdlang trekken en U hebt zichzelf een van de meest heerlijke rode (bloedroder dan Ruku) Caribische of Westindische Cocktails bereid. Doet U als u wilt uw bestelling van de Sorrel bloembladen bij: Austin Hotel, Nevis (Mr. Slack) die in staat is ze voor U te bemachtigen. Maar Ruku wilt U ook, voor zover de voorraad strekt de zaadjes van de plant toezenden. Hij groeit snel. Als U nu plant, hebt U voor Pasen Sorrel. En hiermee wensen wij U ook een gelukkig 1970. Moge het ook een Westindisch jaar voor U zijn.

VOLGEND NUMMER VAN RUKU

(februari 1970)

De onbekende Cola Debrot

Twee weinig bekende dialogen van hem waarvan één in het papiamentu. Een geheel nieuwe persoonsbeschrijving van hem van G. Mambi. Ongepubliceerde gedichten van hem. Een analyse van zijn vroegere bundels enz.

Ik zou willen zeggen nu:
lijnrecht onder dit vliegtuig
snellen mijn voeten naar je toe.

Over berg en dal en bos ga ik
Met bloemen in mijn handen en bomen,
Uitgelaten en vooruitstrevend
En ik zou willen zeggen dat jij mijn doel bent.

Zeggen:
Aan dit vliegtuig hangt
— De schaduw als —
Een touwladder waarmee je naar me toe kunt klimmen.
En mijn gedachten zijn onderweg naar jou

Daarna zou ik willen zeggen: Kom je?
Kijk hoe door die rotswand heen wolken
Breken, ons tegemoetkomende als wit bloemsel.

Het zijn bruidswolken, die nergens aan hangen
Los, bol, golvend, blazend
Lollige wolken zijn het
Die ons als dolfijnen op zee begeleiden
Zichzelf opofferend tegen dit vliegtuig aan.

Of wij het strand
En zij trossen, groepen golven
En heel heel doorzichtig?

Wolken breken hun vaarwel als brood
En strooien het tegen het vliegtuig aan: Daaag.
Vaarwel
Antwoord ik.

Houdt dit woord vast
Herinnert het U zich later
Druk het tegen uw borst
En geeft het te eten

Een wolk verliest een franje.
Iets onbenulligs laat zij op aarde vallen
Als een luchtwalvis
(In dertig sekonden)
Als een olifant
Toont zij haar blauw hart onverdedigd,
Dat ik met mijn hand voor het venster dicht doe.

Belachelijk kastijdt de aarde zich maar daarbeneden
Met vele eeuwenoude, vuile gebouwen
Eeuwenoude gedrang in eigenlijk zeer smalle straten.
Schaamteloos blijft alles op elkaar.

Denkt iemand daarbeneden nog aan mij?

DE STAKINGEN EN HUN CHANTAGE

De Nederlanders, goede dijkenbouwers naar men zegt, weten dat wanneer een dijk op doorbreken staat men een tijdlang zijn vinger in het gaatje kan houden. Maar niet lang. En een dijk die doorgebroken is kan men niet lappen; men doet er goed aan het ding degelijk opnieuw op te bouwen.

Het is onze houding ten opzichte van de situatie op Curaçao van het moment dat zijn weerslag over de hele Antillen zal hebben. De politiek, welke vorm van politiek dan ook als middel tot verdoezelen van de werkelijkheid heeft afgedaan, ook bij de meest onwetende arbeider. En waar dat nog niet zo is, hopen we dat het snel zo wordt. We zullen de situatie in het oog moeten zien en daarna oplossen. Niet meer met woorden, maar met inzicht en kunnen.

De arbeiders hebben het vertrouwen in hun leiders verloren hetgeen wel zeer goed te begrijpen is, omdat hun leiders met de evolutie-gedachte die er op de Antillen heerste vóór de revolutiegedachte haar intrede deed, toch eigenlijk er geen snars van terecht hebben gebracht. De arbeiders zijn nu geobsedeerd door maar één gedachte: Nooit meer door niets en niemand bij de neus genomen worden. En het is een zeer menselijke houding. Als je tot de ontdekking komt dat je jarenlang bent opgelicht, dan raak je later geobsedeerd door maar een gedachte: Nooit meer opgelicht worden en al het andere gaat naar het tweede plan of het derde.

Deze paniekerige houding van de arbeiders kan dus alleen voorbijgaan als ze weer leiders tegen komen in wie ze *volledig* hun vertrouwen kunnen stellen. Of omstandigheden. Ge kunt bijvoorbeeld om maar één ding te noemen, U volledig voor zwarte arbeiders inzetten, maar als ge zelf daarbij met een blanke vrouw getrouwd bent, hoeven ze U nooit volledig hun vertrouwen te geven. Het geen het geval is van Stanley Brown. En van Fanon ook overigens. En van Sedar Senghor. Juist de leiders, die ondanks hun kwaliteiten, in een dualistische positie verkeren, houden

Wij stijgen iets:
En komen terecht in enige hangnesten
Wolken, die verschrikt verstuiven
Stel je voor, we rijden over de witte eieren
Waarop de wolken lagen te broeden
Wel een miljoen bij elkaar
Die nu uit elkaar vallen als halo's.

Sommige worden vogels nu
En volgen ons tot waar ze kunnen.
Kunnen dan niet meer
En worden weer wolken, verspreid
verdrinkende in blauwe verrassingen.

Ze hebben een vreemde bekoring
In hun stervende bekken.

Alleen en sterk.
Sterk als een neger
En wit aangekleed
En zeer gewichtig is dit vliegtuig.

Gewichtig als een neger
Die op weg is naar de kerk
Een witte, zondagse neger
Zo stapt dit vliegtuig maar vooruit.
'n Tikje eentonig.
En toch gebeurt er niet altijd hetzelfde
Hier in het rijk van wit en blauw.
Al is het wanhopig stil hierboven
En wordt het telkens witter. Er gebeurt zelfs
heel veel (neem alleen maar de passagiers
en hun ademhalingen) al kan ik het niet even snel
navertellen allemaal —

Per sekonde heb ik de indruk
Gebeurt er heel veel hierboven.

En het heelal is als het strand soms:
vlekkeloos,
want er is geen wolk te bekennen
in de omtrek.

— Navigeer en wees geen dichter
Tracht te zien totdat je ogen tranen
Opdat je vliegtuig niet verloren rake
Met al je mensen in je buik —

Geen horizon, geen blauw, niets.
Nogsteeds geen wolk:
Alleen maar ik overal.

Daar zijn ze! Daar zijn ze weer!
Die godverdomme wolken weer!
Ze omwikkelen het hele vliegtuig
Het is alsof we in de mist rijden,
in sneeuw of in stoom. Jezus
Stewardess, hoe komen we hier ooit weer uit?!

het wantrouwen gaande van arbeiders van wie doorgaans niet verwacht wordt, dat zij streng rationalistisch redeneren. Maar hoe dan ook is een ieder gebaat met de grootst mogelijke oprechtheid.

Ook de werkgevers. Of juist deze. Alleen een houding van volledige oprechtheid tegenover de arbeiders kan bij hun die rustige sfeer helpen creëren waarin rustig onderhandelen dwz. zonder staking vooraf, mogelijk is. Met daarnaast een zo snel mogelijke intellectuele opvoeding van de arbeider, op welk punt de vakbonden wel het deerlijkst hebben gefaald.

Openheid en opvoeding en geen achterbakse knollen voor citroen verkoperij meer. En geen chantage. Dit laatste is gevaarlijk. Want waar de Antilliaanse arbeider en burger in dit stadium meer dan ook van af wil, is vrees. Ge vergist zich, als ge denkt dat hij in de eerste plaats hogere lonen wil. Neen, hij wil in de eerste plaats af van de vrees, die hem sinds eeuwen heeft weerhouden te vechten tegen de instellingen, die hem ervan weerhielden voor zijn rechten op te komen en ze eventueel te veroveren. Omdat hij altijd bang was, dat hij in dit proces, ook het minste dat hij had, zou verliezen. De Curaçaose arbeider ontwaakt eenvoudig tot de bijna bijbelse waarheid dat ge soms alles moet durven verliezen om alles te winnen. Of inderdaad ook alles te verliezen. De gelegenheid om te staken grijpt hij volgens ons dan ook aan niet om te vechten voor hogere lonen maar om zijn eigen zelfrespect te herwinnen, waarvan hij nu bezig is te beseffen dat hij er veel te licht mee is omgesprongen in het verleden. Dit bedoelde Freddy Antersijn met zijn ongelukkige pamplet op dertig mei, dat geen opruiing was, maar een teken van blijdschap voor herwonnen zelfrespect in zijn ogen. Zoals de Curaçaose man vroeger en misschien nu nog prat ging of gaat op zijn buitenvrouwen en buitenkinderen ,zo zal in de toekomst het symbool van gestaakt te hebben, minstens één keer, voor hem een veel belangrijker symbool van zijn mannelijkheid zijn. Wat in ieder geval het tastbare voordeel zal hebben bij de voogdijraad enige verlichting te brengen. De wanen en complexen die de Curaçaoenaar door de geschiedenis zijn opgedrongen, vallen van hem af. Hij neemt zijn lot in eigen handen, for better or worse.

— En we het toch over Jezus hebben
Zou de hemelpoort bestaan?
Vliegen we bijvoorbeeld 'n keer tegen aan?
Of is het allemaal flauwekul? —

De wolken werpen hun glimlach naar mij op,
Ze zijn verbrijzeld door het vliegtuig
En uit hun zwakke handen komen lange vingers,
Die ik zorgvuldig bekijk.
Maar ik heb op dit moment geen wolken nodig
En ik heb op dit moment geen vogels nodig.

Ook als ik niet in een vliegtuig zit
voel ik de aarde machteloos en ver.
Nu is ze dat ook in werkelijkheid.

Ik sluit mijn ogen en denk nergens aan.
We varen heerlijk tussen twee wolkenborsten.

De wolken voor het raam
loeren nieuwsgierig naar binnen
Ze wrijven hun wangen tegen het venster
En boeren. Het moest er wel van komen deze onbeleefdheid.
Ze worden als de mensen in het gangpad lopen
Onrustig.
Ze steigeren met hun koeieogen
En zwenken onthutst van het vliegtuig vandaan.

In de jungle heb je apen
In de hemel heb je wolken
Die uit hetzelfde materiaal bestaan
En ze zijn even nieuwsgierig.

Captain, kan ik hier even uitstappen?
Ik zou namelijk in de verte willen zien.
Kan dat Captain?
Mag ik hier even uitstappen?
Zou dat mogelijk zijn?

Weer wolken.
Ik krijg er bijna een klap van in mijn gezicht.
Ongetrouwde, wakkerwordende wolken
Ja, je ziet zo, dat het vrijgezellen zijn
In het blauw spazierend.
Aha, en er is een bij die ik ken.

Het verhaal van deze wolk en mij
het verhaal van onze kennismaking dan
is tamelijk amusant.
Ik heb hem voor het eerst een aantal jaren geleden
ontmoet, boven Lisboa meen ik,
Stomdronken. Hij kon de weg naar huis niet vinden,
en toen heb ik maar tegen hem geblazen
En is hij, zonder ooit regen te worden,
de oceaan overgestoken. Zonder ooit te regenen.
Ja, ik herken hem aan het blauwe hemd, dat hij
altijd draagt. Een luchtig ding. Jong.

Neen, for better. Want degene die zijn lot in eigen handen heeft, weet hoe gevaarlijk dit kan zijn. Een misstap en ge bent weg. Maar ook gevaar is nu een maal een element van vrijheid. Alleen de verwijfde jongen zal de bescherming van het paternalisme verkiezen, boven de gevaren en bedreigingen van het uitstippelen van zijn eigen lot.

Daarom moet men oppassen met de houding die men in deze tijd op de Antillen inneemt. Bepaalde houdingen kunnen immers de situatie alleen maar verergeren. Men moet b.v. oppassen met het argument dat de oppervlakkigen snel geneigd zijn naar voren te brengen nl. dat de economie van het land in gevaar gebracht kan worden, door de houdingen van de arbeider, zoals die zich b.v. in stakingen openbaart. Er is immers altijd wel de een of andere reden geweest waarom de Curaçaoenaar van zijn rechten moest afzien. Te beginnen bij pastoor Schink die van Tula en Karpata gedaan kregen, dat zij zich als lammeren de hoofden lieten afhakken in plaats van door te gaan met andermans hoofden af te hakken en zich voor goed te bevrijden. Dan zouden we misschien al in 1795 een vrij volk zijn geweest. Het argument van „de economie in gevaar brengen", — de economie die er voor de arme man niet was — moeten we hieraan meteen toevoegen, heeft ook belet dat men ingreep toen Shell met zijn wijze van veel te snelle afvloeiing, de economie die er toen ook niet werkelijk was, verder in gevaar bracht. De situatie waarin we nu nog zitten.

Men moet dus vooral oppassen met de winkeliers, die klagen dat ze door een minimumloon, dat niet gepaard mag gaan met automatische prijsstijgingen, niet meer het hoofd boven water kunnen houden. Het is de meest onfatsoenlijke vorm van chantage, die zich op de Antillen heeft voorgedaan. Elk zinnig mens kan toch inzien, dat het geen, maar dan ook geen enkele zin heeft minimum lonen te bepalen, als daarmee automatische prijsstijgingen gepaard moeten gaan. Het hele begrip minimum loon is dan toch immers een farce? Het minimumloon is er immers om in een bestaande prijzenbestel de arbeider een fatsoenlijk, een minimum fatsoenlijk bestaan te garanderen, dat dus onmiddellijk ongedaan wordt als dat prijzenbestel verandert? Degenen, die met hun

Sommige wolken springen snel opzij
Als we aankomen maar vergis je niet
Ze maken grote omtrekkende bewegingen:
En vallen je aan op het eind van je reis later
Het zijn de zgn. roofdierwolken.

Lieve wolk blijf jij even
Jou moest ik even spreken
En van heel vroeger een boodschap geven
Maar wat jammer
Daar tuimel je dood in het dal.

Geschiedenis slaapt daar verder
alsmaar met zijn voeten opgetrokken
Als een dood schaap
De plane jaagt hem lekker uit elkaar.
Goed zo roep ik
Napoleon, goed zo.

Zeggen de motoren daarna
Aan mijn oren deze mooie zin.
Hoeoeoeoeoem.
Ze spreken 'm uit met hun kleppen op
En ik antwoord:
Het heelal is een heldere versregel mensen
En blauw als ondubbel water.

Honderd wolken komen aan
Hand in hand
Winnen vaart, stappen achteruit,
Als in een oogstfeest-dans
Van schots naar schots.

Ik wil dat dorp opmerken
De daken zijn rood
En er zijn koralen voor het vee
Verderop het dienblad aarde
Komt een stad met een kerk.

Om je dood te lachen:
Op de autobaan toeterde een mercedes
Die wij niet horen
Maar de kerkgangers wel natuurlijk
Die vliegen als kikkers opzij
Om je dood te lachen.

Vliegtuig
suddert
gewoon
door
zoals elke dag.

Maar als niemand aan ons denkt
daarbeneden
Gaan we naar de maan.

grote ex-catheder monden schrijven en spreken van loon-en-prijzen politiek als van de ontdekking van de eeuw, doen ons gapen van verveling, omdat het accepteren van een minimumloon zonder meer een zeer instensieve prijzencontrole en beleid veronderstelt. In groter verband juichen we de acceptering ervan dan ook toe, niet in de eerste plaats om haarzelfs wege, maar omdat ze de inleiding is en moet zijn tot de dood van het niet creatieve, zeer negatieve liberalisme dat de Antillen in hun politiek gekenmerkt hebben. Wanneer het minimumloon op een betekenisvolle wijze geaccepteerd wordt, en niet als farce, dan wordt het immers voor politici praktisch onmogelijk deel te nemen aan het politiek leven, ja leven dan en geen spel meer, zonder minimaal economische inzichten. Dat is alles. Daar begint werkelijk onze sociale revolutie.

In ieder geval moeten de winkeliers voor zij in verband met de minimumlonen of met de stakingen gaan kermen, aantonen, dat zij in de tijd hiervoor nauwelijks het hoofd boven water konden houden. Daarna pas hebben ze recht van spreken. Omdat we niet geloven dat ze noodlijdend waren, doen ze het beste genoegen te nemen met lagere winst en in de eerste instantie. Willen ze dat niet wat economisch beter is, dan is de weg geen prijsverhoging, maar misschien vergroting van de omzet. Verhoging van de efficiency van het bedrijf. Dus ook de winkeliers, en onze zakenlieden in het algemeen, zullen inplaats van het goedkoop kopen en duur verkopen, waarvan zij zich, niet in het minst op St. Maarten, totnog toe bedienen moeten overstappen op een rationelere wijze van zaken doen. Dus weg met de onwetendheid die ook in het zakenleven heerst en die maakt, dat totnogtoe de gedachte schijnt te heersen, dat het enige aspect van het bedrijf waarop bezuinigd kan en dient te worden, de arbeid is.

Maar we kennen goddank voorbeelden van het tegenovergestelde die onze argumenten dan ook alleen maar meer kracht kunnen geven. Het minimumloon moet in eerste instantie door de zakenlieden geaccepteerd worden en mogelijk gemaakt. En wilde prijsstijgingen (want wilde stakingen zijn van het moment, maar wilde prijsstijgingen zijn hier altijd routine

Nu ik in dit vliegtuig zit
te denken aan een keer boven Londen
dat wij lang moesten cirkelen
omdat er zoveel wolken waren —
En plotseling vonden wij daar een vlek blauw
waaruit alsmaar aarde kwam opborrelen
En huizen en landschappen en bergen
en alles vlak in ons gezicht
bijna tastbare straten, huizenblokken
voetbalvelden en baseballvelden
andere velden,
kanalen, fabrieken, de Theems
en een eenzaam huizenblok.
Wat was dat dalen diep
In de val van dat blauw
Met de vele fabriekskolommen
En hun rook.

Aan de horizon gaat een wolk zitten als een teddybeer.
Een tweede schuift iets naar voren
om te spreken als een politicus
Een derde komt als een meeloper naar het gestoelte
Daarna valt alles uit elkaar
En wordt niet meer gesproken.

Onverschillig staart dit vliegtuig voor zich uit
Het bemoeit zich eigenlijk met niemand
En men kan zeggen dat het een ijzersterk karakter heeft
Het is in ieder geval tamelijk zelfstandig
En staart maar waardig voor zich uit
Met onvermoeibare kikkerogen.

— Als een hagedis, een mooie aluminium hagedis
Als een donkerblauw gespikkelde joana
Splijt dit vliegtuig het helium met zijn tong
En wat bang is kruipt onder zijn wijde vleugels —

En nu is het heelal even weer als aan het strand soms
als je alleen bent, even
vlekkeloos en evenwijdig.

Dit vliegtuig heeft als passagier ten eerste
al de post die de mensen elkaar
hebben gestuurd. Die goede wensen liggen maar te zoemen
in zijn buik.

Het vervoert mij verder.
Een secretaresse naast mij
Die ik aan het bekampen ben.
Iemand anders. Een stewardess, een Spaanse
die gaat werken waar haar verloofde werkt. Cosy.

En verder
Een heleboel mensen die luidruchtig door de gang
waggelen.

geweest) betekenen deze vooruitgan die moet leiden tot een *essentie* arbeidsrust en arbeidsvertrouwen, b lemmeren dit. Een commissie va overleg tussen overheid en winkelier misschien in de zin zoals Drs. Sproc dit vlak voor zijn dood in Ruk suggereerede, bepaalt de minimum lonen en waakt dan over de prijzen Een commissie die bij machte is n gedegen onderzoek prijzen te verho gen als het werkelijk nodig is, dwz als ze liggen beneden de minimal winstmarge. En die ze kan verlagen Op deze wijze wordt het zogenaamd gevaar voor onze economie volkome denkbeeldig. Het winstpunt in bree verband is dat hiermee ook een begi gemaakt wordt met een regeren o basis van onderzoek. Voorwaar ee ernstige zaak. Geen woorden meer geen folklore, maar kunnen.

Geschiedt dit niet, dan krijgen we een bevrijding a la pastoor Schinck of a la Niewindt voor mijn part: De slaven worden wel bevrijd maar de slavernij blijft omdat de vroegere eigenaars *f* 250 per bevrijde slaaf krijgen en de slaven zelf geen donder. Het is een uiting van barbarisme, dat men vooral van de kant van de Europeanen in deze samenleving zal kunnen verwachten. Vergoeding voor slavernij! Men lette dus op in verband met de zgn. in gevaar brengen van de economie.

Niet in het minst daar bij de C.D.M. Ja, niet in het minst daar bij de C.D.M.

Frank Martinus.

Studie Weekend Stichting Antiliaanse Identiteit

Het studieweekend van de Stichting tot bevordering van de Antilliaanse identiteit op 12, 13 en 14 december j.l. werd over het geheel genomen weer een sukses. Vooral omdat men bij de behandeling van de Antilliaanse problematiek, veel concreter naar voren kwam dan de vorige keer (April 1969.)

Men was zelfs zo concreet, dat het weekend besloten werd met een resolutie aan de Antilliaanse Overheidsinstanties. En hopen nu, dat deze ook tot daden overgaan.

Als dit vliegtuig schokt
is het geen luchtzak zoals men denkt
maar het is de trilling die veroorzaakt wordt
door de gedachten, die elkaar in de kabine kruisen,
afkomstig van vele punten op aarde.
We worden immers in leven gehouden door koptelefoons.

— Er is niet veel waarmee ik dit vliegtuig kan vergelijken
Want in de lucht zijn beelden schaars
En duur. Ik weet maar één ding.
Als er op aarde niet aan hem gedacht wordt valt het. —

De motoren gonzen tevreden
Het zijn de kinderen van de mecaniciens op aarde.
En als hun vaders niet aan hun denken vallen ze.
Onherroepelijk.

En dit is misschien zeer algemeen en symbolisch:
Als er nergens op aarde aan jou gedacht wordt, val je.
Je verdwaalt, je zinkt, je verliest jezelf.
Dit is dus misschien zeer algemeen.

Een filosoof zou hierbij opmerken.
Niet de breedte, de hoogte, de diepte zijn de coordinator navigator
Het is de liefde. (De liefde beschermt het leven).

— Ik vraag mij af
Wat er met iemand zou gebeuren
Die dit vliegtuig op zich zag komen
En niet opzij ging —

— Een man en een vrouw hebben gekust daarnet
Ik weet het zeker
Want er zijn meer mannen en vrouwen
Dan sekonden op aarde
Daarna zijn ze weer uit elkaar gegaan. Heelas. —

— Onpartijdig als mijn vliegtuig zag ik nooit. —

Voor blauw noch wit gaat het opzij
Het snijdt de koppen van de wolkenbergen rustig af
Een koppensneller dus is het.
En ik vind hem al met al heel koninklijk
Vooral van buiten
Want binnenin is het toch eigenlijk weer
de gewone gemeenschap (Mag ik een whisky)
En leg mijn hand even op zijn hoofdje.
Het is er vooral wit-heet en hoog.

Ik zie ik zie
Wat jullie niet zien: Een wolkje.

5 Haiku's

1

The sea is everywhere.
The sea is everywhere.
Blue and a little green
In the eye.

2

The sun is everywhere
In the eyes
Like a little smile.

3

Today japanese man
must be loved.
By the geisha.

4

Like a smile
On the hill
Comes the rain.

5

The sun is everywhere
On the green hill.

F.M. Arion.

(De haiku is een japanse vorm van poezie die in vergelijking met de (japanse) gevechtsporten nog te weinig beoefend wordt.)

Aha, het is een verruimende gedachte
Dat ik nu even boven de aarde mijn behoefte doe.
De mensen zullen denken, dat ze met
hemellichamen te maken hebben.

Zo gewoon is mijn vliegtuig in de wolken
Alsof het geen kracht meer nodig heeft.

Als ik door een misverstand
Doodga in deze wolken
Deze mooie hoge wolken
Dan wordt ik wimpers voor Madrid
En Amsterdamse wimpels.

Nu doen de wolken ineens alsof zij ons werkelijk
niet meer willen doorlaten. Het is een kwestie van
achterstallige belasting meen ik. Dus komen ze woest
en in dichte gelederen op ons aan. Jezus, ze maken
heel dit schoon heelal helemaal wit en ik kan de overkant
niet meer zien door hun o's zoals gewoonlijk.
Ze maken ook verdomd veel geluid.

Als de wolken weer wegtrekken
voel ik me weer blij als wijwater.

Al mag de stewardess mij niet
Gesteld dat dat zo was
Ze moet me redden.
Want het is haar dienstgeheim
En ik mag haar daarom zeer.
En zeker is zij te verkiezen
boven degenen, die van je houden
maar je laten kreperen of b.v. met
je vriend ervandoorgaan:
eensgelijke katastrofes.

Elk vliegtuig
Ook als het niet naar Cuba gaat
is van binnen communistisch
want de stewardess is van een ieder even zeer.

Zal ik eens iets zeggen over de zee daar beneden?
Ze is als groen vlees.

Als er maar één vrouw op aarde was
En u was met haar getrouwd,
Dan zou U haar wel moeten uitlenen.
De andere jongens zouden uw huwelijk
niet meer erkennen.
Zo ook de stewardess. U mag haar in beslag nemen
maar niet helemaal
Want ze moet ook mij redden.

KOMENTARYO

di Ruku riba ortografia pa Pap
mento di drs. R. Römer.

(Mira pagina 25).

Ruku tin hopi apresio pa e pro
sishon di un owtografya aki di
Romer, manera ela ser kompila for
un konferensha na Ruba pa Sr.
Tromp anke ku e por a tene seg
nos algu mas kwenta ku etimolog
Loke basikamente si nos tin kontr
ortografya aki si ta e nesesidat di
pi aksento ku e ta propone.

E reglanan di aksento aki ta pa
nos demasiado sientifiko di mane
ku pa hasi un bon uso di aksento
hende ku kier skirbi papyamento
mester ta kasi un lingwista e me
esaki nunka no por ta intenshon di
ortografya. Nos kier men tur e reg
nan for di paragrafo 7 te ku 9. Seg
nos e reglanan aki, sigur mientras
papyamentu no ta ser enseja ná sk
lo por trese hopi bruhashon. Riba
punto aki Romer ta kompletamen
bow di influensha spanjo, kamin
asento ta kos di tur dia. Pero Spanj
nan mes a kuminsa fada, loke ta pro
e hecho ku kaminda nan por nan m
ta kuminsa laga aksento kai. Palabr
nan manera vio, ku dio. Kual ehemp
por lo resto Romer tambe ta sig
Segun nos anto ta mihor trata di han
un ortografya ku mas menos aksen
pusibel prome i despwes, un ke ot
aksento si ta nesesario, pasobra ka
nunka un otrografya no ta pa etern
dat tog.

Nos ta hanya un otrografya pa p
pyamento nesesario. Pero toch n
ta kontra di un manera diktarorial de
e aspekto aki, meskos ku riba tur pu
to nos ta kontra diktatura. I p'es
nos ta kontra e pidida di e revista
meneernan di skol, kende ta pidi de
un di e ultimo numeronan di nan R
vista Cachu pa gobierno aksepta

ortografya di Romer drastikamente. Esei no por. Ta kon Cachu ta imaginanan ku e ortografya Romer o kalke ortografya lo mester wordu aksepta? Ku un sla di martin di un voorzitter di staten, ku manera ta kustumber na Korsow di kosnan ku e mester sa mes e no sa normalmente nada korda di asuntu di lenga? Esei lo ta un pantomina tristu. E uniko manera pa e akseptashon di un ortografya bai na orden i sin e desordenan di Staten, ta di laga Staten nombra un komishon di specialistanan di papyamento pa diskuti ku Romer riba su proposishon, despues di a studia su ortografya i raporta sea por eskrito o den un reunion di staten of tur dos kos hunto.

Romer ta hanya chens di defende i elabora su proposishonnan i e miembronan di Staten ta hanya kos di husga riba dje prome ku nan vota riba e ortografya. Segun Ruku ta asina e kos mester bai i no di ningun otro moda (diktatorial).

Segun nos sinembargo kestion di papyamento no ta kuminsa ni kaba ku ortografya manera ya ta siglo kaba tin hopi hende ta kere. Estudio sientifiko di papyamento ta mas urgente. Pasobra prome ku bo por skirbi un kos bo mester sabi kiko e ta. E pronunsiashon di hendenan ku ta papia papyamentu mester ser amplyamente deskribi pa wak kua pronunsiashon ta prevale serka majoria di papyadonan di papyamento pa despues por skohe e formanan mas usa. I despwes e variashonnan den signifikashon di palabranan riba e tres islanan pa mienstrestanto nos ta huntu nos por komprondе otro. Sr. J. de Palm den su disertashon tambe ta trese e noshon aki dilanti, ku loke ta jama un A.B. (Algemeen Beschaafd pa papyamento) o bisa di otro moda, un papyamentu komun.

Ruku ta spera ku tur e hendenan ku tin kustumber di pasa oranan batiendo riba nan pechu, bisando ku nan ta stima papyamento, stop di hasi esaki i kuminsa pone un forza kontinuo riba gobierno pa esaki dedika su mes kontinuo riba e trabownan grandi en konekshon ku papyamentu ku tin ku ser hasí. Nos Antijanonan mester stop di stima nos idioma i nos tera ku boka so poko i kuminsa hasi algu pa nan, pasobra si hinter dia un mama sinta bisa ku e ta stima su ju sin dune kuminda, e ju simplemente ta muri, pa grandi ku e mama kere ku e amor di boka ei pa su ju ta. Te aworo.

Als niemand aan je denkt
val je,
Dat is overal op aarde zo.
Dus ook in de lucht.
En daarom heeft dit vliegtuig een veiliger bestaan
dan wij allen bij elkaar
want de volgende mensen gedenken het:
Captain, eerste tweede, derde, enzovoorts
plus hun vrouwen en bijvrouwen.
Evenzo de piloten.
Voeg hierbij een grote vermenigvuldigsfaktor
voor wat hun vrouwen betreft
Dan komen de steward en de dessen. Vermenigvuldig
hun voor wat hun wederhelften aangaat.
Werktuigkundigen vermenigvuldigd met hun vrouwen.
Verkeerstorens met hun zestien lieden bewaking.
loopjongen, liftjongen, schoenspoetser meegerekend, ook
meegerekend de jongen die om tien uur vleesbroodjes brengt.
Passagekantoren. Mecaniciens, katering, wachtkamerpersoneel
De chauffeurs van de bussen van het vliegveld naar de stad.
Het hele vliegveld, de douanebeamten, de taxis, de vrouwen
de hotels in de stad met hun frontdesk en bellboys, de bar,
de vrouw van de barkeeper.
Schroeven, schroevendraaiers, bankschroevers.
En dan om zakelijker te zijn: De lieden van de N.V. van het vliegtuig met hun commissarissen en dividenden. De vliegtuigbouwers die de slechtste naam krijgen als dit vliegtuig valt. Het zal alles bij elkaar wel een een 10.000, wel een miljoen mensen zijn die aan dit vliegtuig denken. Daarom is het zo'n grote ramp als zo nu en dan een vliegtuig met man en muis vergaat. Men heeft daar immers even niet aan het vliegtuig gedacht of er slechte gedachten over gekoesterd, die bijvoorbeeld kunnen komen van de leveranciers van het materiaal want hun leven is er mee gemoeid. En dit aantal gedeeld door het aantal passagiers in dit vliegtuig is de belangstelling per hoofd. Misschien denken er wel een miljoen mensen aan u terwijl u hier zit te maaien noch te zaaien maar te aaien.

Maar als we dalen bent u niet meer het middelpunt.
Niet eens de wolken hebben dan belangstelling meer voor U.
Dan loopt U kans dat men geheel ophoudt aan U te denken.

Boeki di Som

Om te laten zien wat in het papiamentu allemaal mogelijk is, als men maar werkelijk wil, laten we hier de eerste drie rekenlessen volgen uit het rekenboek in het papiamentu, dat reeds in 1901 werd gemaakt en dat op de scholen moet zijn gebruikt. En er zijn er nog meer gemaakt o.a. door pastoor Putman van Santa Rosa, op wie Ruku in een van onze volgende nummers uitvoeriger zal terugkomen. Het kleine rekenboekje in kwestie heet: Boeki di som pa muchanan di school catolico. Di Dos boeki, Curaçao Imprenta di Vicariato, 1901. Hier volgen dan de eerste drie lessen.

BOEKI DI SOM

PA
MUCHANAN DI SCHOOL CATOLICO.
PROME DIVISION.

§ 1.

1. Cuantoe ta mitar di 6 malboe?

2. Dodo tin mitar di 12 cent. Cuantoe cent é tin?

3. Copia i jena:

Un mespoe ta	......	mitar mespoe.
Un grif ta	......	mitar grif.
Un fuerte ta	......	mei fuerte.
Un dozijn ta	......	mei dozijn.
Un bottel ta	......	mei bottel.
Un kana ta	......	mitar kana.
Un cent ta	......	cent chikitoe.

4. Cuantoe ta mitar di 16 casjipete?

5. Si dos liter di kerosin ta costa 20 ct., cuantoe un liter di kerosin ta costa anto?

6. Cuantoe cent chikitoe tin den un kwartje?

7. Clarita ta haci un respondi pa su mama. E ta bai coe 14 placa i é ta bolbé coe mitar. Cuantoe placa el a gasta?

8. Dos mucha ta parti 36 malboe. Toer dos ta haja mes tantoe. Cuantoe cada un ta haja?

9. Wéwé i Fredo ta parti algun casjipete. Cada un ta haja mes tantoe. Si Fredo ta haja 24, cuantoe casjipete nan a parti?

10. Si mi ta poné 54 fuerte na dos monton mes haltoe, cuantoe fuerte lo tin anto den cada monton?

§ 2.

1. Rafael tin mitar di 42 ct. i Guan tin mitar di 32 ct. Cuantoe e muchanan tin huntoe?

2. Un comerciante ta jena dos caha mes grandi coe 72 liber di harinja. Cuantoe liber lo tin den cada caha?

3. Copia loke ta sigi aki i jené:
Si mi ta corta un fruta na dos parti mes grandi, anto cada pida ta ...... di e fruta. Un cos henter tin ...... mitar; dos cos henter tin ...... mitar; tres cos henter tin ...... mitar.

4. Di ki getal 6 ta mitar?

5. Mitar di mi placa ta f 4. Cuantoe placa mi tin?

6. Cuantoe cent tin den 68 cent chikitoe?

7. Mi roeman chikitoe tin 11 luna i mi primo tin mitar di 46 luna. Cuantoe luna mi primo ta mas bieuw koe mi roeman?

8. Cuantoe bé mitar di 32 ta bai den 80?

9. Teresita a comé mitar di su kenepanan. Awor é tin 41 ainda. Cuantoe kenepa é tabatin promé?

10. Si mi ta kita 6 ct. for di 12 ct., ki parti lo mi keda anto coe n'é?

§ 3.

1. Si mi ta corta un fruta na tres parti mes grandi, anto cada pida ta ...... parti di er fruta.
Un cos henter tin ...... di tres parti; dos cos henter tin ...... di tres parti.
Di tres parti di 6 malboe ta ...... malboe.

2. Tres mucha muher mester parti 15 feneta asina, koe nan toer haja mes tantoe. Cuantoe feneta cada mucha lo haja?

3. For di un pida panja, koe ta 21 meter largoe, ta bendé di tres parti. Cuantoe meter ta sobra?

4. Un tiendero tin den un barril 78 liter di azeta. E ta jena coe n'é tres kanika mes grandi. Cuantoe liter lo tin den cada kanika?

5. Pedrito tin 90 stuiver den su hernbos. Ta cuantoe real?

6. Si di tres parti di mi placa ta f 5, cuantoe placa mi tin anto?

7. Tonia tin 75 kenepa den 3 doosji. Den toer doosji tin mes tantoe. Cuantoe tin den cada doosji?

8. Antonio ta doena di tres parti di su centnan na un hende pober. Si é pober ta haja 9 cent, cuantoe cent Antonio tabatin promé?

9. Mama a coempra den pakoes 4 stoel i mester a paga 96 stuiver. Cuantoe stuiver cada stoel a costa?

10. Guancitoe tabatin 30 malboe. El a perdé mitar, i despues el a perdé di tres parti di sobrá. Coe cuantoe malboe el a keda ainda?

Ortográfia pa Papyamento

Manera ku esaki a ser presentá pa drs. Raul Römer den un disertashon, tení na Aruba, na luna di "Augustus", 1968.

pa ITO TROMP reportá

1. *Ortografia*

Ta un kombenyo pa tur hende skirbi palabranan di un idyoma di e mes un manera; e arte di skirbi un idyoma korektamente, i ku uniformidat.

2. *Vokalnan*

Tin 5 vokal:

a	kas	tas	man
e	den	mes	yen
o	nos	dos	kos
u	lus	tur	muf
i	tin	pik	wil

3. *Modifikashonnan*

Tin 4 modifikashon:

è	dèk	bèl	skèr
ò	mòp	kòl	stòf
ù	bùs	bùk	trùk
ü	zür	hür	stür

4. *Konsonatenan*

Tin 19 konsonante:

b	bala	ñ	ñapa
d	dede	p	puro
f	foyo	r	riko
g	gala	s	seso
g	*giro*	t	tata
h	hilo	v	voto
k	kama	w	webo
l	lona	y	yeye
m	mesa	z	zona
n	nada		

5. *Fonemanan kombiná*

Esakinan ta dos konsonante skirbí huntu, i pronunsyá komo *un zonido.*

sh	showru	shinishi	shoshoro
ch	chansa	chuchubi	chaskero
dj	djente	djarason	djasabra
zj	zjilea	zjozjolí	zjamblan

6. *Letranan ku no ta ser usá*

Nos no ta usa letranan: c- j - q - x. Den Papyamento esakinan ta kay afó.
Letra "c" ta ser usá únikamente den fonema kombiná "ch".
Letra "j" ta ser usá únikamente den fonema kombiná "dj" i den fonema kombiná "zj".
Letra "q" ta kay kompletamente afó, pa motibo ku e no ta nesesaryo mas.
Letra "x" ta bira "ks": máksimo — miksto.

7. *Terminashon di palabra riba vokal*

a. Palabranan di dos o mas sílaba ku ta terminá riba vokal, i ku tin prominensya riba penúltimo sílaba, *no* ta haya asento agudo skirbí.

asento	karibe	palabra
buriku	katibu	kobarde
amante	galiña	kabrito
manera	kasike	kantika
kitoki	miksto	manteka

b. Palabranan di dos o mas sílaba ku ta terminá riba vokal, i ku tin prominensya riba otro sílaba — ku no ta e penúltimo — si ta haya asento agudo skirbí.

úniko	último	selebrá
ánimo	éksito	súpdito
ágila	sílaba	resistí
pèrdí	skirbí	kombiná
habrí	órbita	palabrá

8. *Terminashon di palabra riba konsonante*

a. Palabranan di dos o mas sílaba ku ta terminá riba konsonante, i ku tin prominensya riba último sílaba, no ta haya asento agudo skirbí.

marfil	mankaron	eksepshonal
kòmpèr	tamareyn	intenshonal
trabow	libertat	terminashon
karbon	karnaval	tradishonal

Eksepshon

Palabranan di dos o mas sílaba ku tin prominensya riba último sílaba, i *ku ta terminá ku "-er" i "-el"*, sí ta haya asento agudo skirbí.

habér	mestér	papél
podér	plasér	babél
debér	parkér	kamél

b. Palabranan di dos o mas sílaba ku ta terminá riba konsonante, i ku *no* tin prominensya riba último sílaba, *sí* ta haya asento agudo skirbí.

dósis	difísil	metatésis
fásil	éenfasis	epéntesis

Eksepshon

Palabranan di dos o mas sílaba, ku no tin prominensya riba último sílaba, pero ku ta terminá ku "-er", "-el" i "-en" (pronunsyá ùr, ùl i

ùn), no ta haya asento agudo skirbí.

nòmber	komader	kilometer
hamber	binager	alabaster
semper		milimeter
dyabel	teribel	imposibel
tripel	posibel	favorabel
laken	èksamen	
deken	tèntamen	

Den parti ku terminashon "-en", nos ta inkluí tambe palabranan ku ta terminá ku *-en pronunsyá.*

apdomen	aborigen
resumen	sertamen

Kustumber ta pone nos skirbi, rekonosé, i lesa tal palabranan korektamente.

9. *Verbonan*

Tin verbo ku ta haya asento agudo skirbí, i tin ku no ta haya asento agudo skirbí.

a. *Ku asento* (mira sekshon 7-b)

risibí	deliberá
detené	kombersá
kometé	konformá

b. *Sin asento* (zonido tonal)

fia	krea	trese
ria	hiba	papya
sia	guli	manda

10. *"y" na lugá di "i"*

a. Pa kuminsá: nos tin ku apliká e sigyente regla:
— *DEN KADA SILABA TIN UN VOKAL* —

Ehèmpel: Si nos skirbi *pia*, ta bon, pasobra *pia* ta konsistí di dos vokal, i konsekwentemente di dos sílaba: pi-a; i den kada sílaba tin un vokal. Pero di otro banda, si nos mestér skirbi e palabra *papia*, lokwal nos ta pronunsyá ku dos sílaba, nos tin ku kambya letra "i" pa un "y", esta pa-pya, pasobra si nos mantené letra "i", nos ta haya nos ku un palabra ku tres vokal, *pa-pi-a,* i segun regla pwes ku tres sílaba, loke no t'asina. Ta 2 sílaba só nos ta pronunsyá: esta: *pa-pya.*

Algun otro ehèmpel:

puy-ru	byen-to
bay-le	pye-dra

b. Palabranan manera:

bay	esey	kabay
ley	drey	taray
huy	kley	malay
roy	frey	mamay

ta terminá ku "y". Den e kaso aki nos mestér apliká e mes un regla di sekshon 8-a.

d. Palabranan ku ta mantené tetra "i", ta tur e palabranan den kwa nos ta menshoná i naturalmente tende klaramente "i".

pia	puitu	esaki buki	insistí
dia	piano	parti baki	instruí
gia	ruina	triki paki	pèrmití
tio	ainda	blòki kudi	kunsumí

11. *"w" na lugá di "u"*

a. Kambyo di letra u pa letra w ta bay bow di e mes un regla di sekshon 10-a.
Si nos skirbi *fuèrtè,* anto nos tin ku lesa e palabra aki: *fu-èr-tè.* E kaso ta ku nos ta usa dos sílaba só, i konsekwentemente 2 vokal. E palabra aki ta bira anto: *fwèrtè.* Nos ta duna algun ehèmpel pa ilustrashon.

kwanto	kwenta
swèrtè	pwesto
bwèlta	fwente
kwèrdè	pweblo

b. Palabranan ku ta man
letra "u", ta tur e palabr
den kwa nos ta mensho
naturalmente tende k
mente "u".

reuní	re-u-ní
puitu	pu-i-tu
ruina	ru-i-na
yuana	yu-a-na

12. *Letra "t"*

Si den un palabra o na fin
un palabra nos ta bisa letra
anto nos ta skirbi letra "t"

felisidat	atento
tempestat	atvènt
fasilidat	atmití
totalidat	atkirí

13. *Letra "p"*

Si den un palabra o na fin
un palabra nos ta bisa letra
anto nos ta skirbi letra "p"

súpdito	supkampyon
apsurdo	apnegashon
apsorbé	supteranyo

14. *n-final*

Tur palabra ku ta terminá
letra "n" tin e zonido di
fonétiko".
Eksepshon den esaki, ta pala
nan tumá di Hulandes, i ku
ta usa frekwentemente.

Papyamento:

pan	ban	sèn	bon

Hulandes:

pèn	bòn	men	len

15. *"ow" i "ey"*

Regla ta ku "ow" i "ey", sea
un palabra o na fin di un pala
ta bira *ow* i *ey* pronunsyá,

asento grave skirbí. Esaki ta únikamente pa e kombinashon: ow i ey.

bow	reys	trabow	meymey
kow	beys	Kòrsow	pleyta
row	esey	kowchi	hadrey

16. *"ui-hulandes" ta bira "ùy"*

Palabranan Hulandes manera:

bruid	fluit	spuit	tuit

ta bira na Papyamento:

brùyt	flùyt	spùyt	tùyt

Aki tambe nos ta usa e regla di "y", igwal ku den e kaso di sekshon 10-a.

17. *Plural "nan"*

Na Papyamento ta kustumber ku tur palabra, ora ku esakinan ta den forma plural, ta haya solamente "nan" tras di e sustantivo.

mannan	pañanan	trabownan
kasnan	plannan	kòmchinan

Twee Gedichten uit den vreemde

van F.M. Arion

NEGERS

Negens hebben eigenlijk geen taal
Zij doen maar alsof zij spreken.

Zij lenen in het land van hun inwoning
Enkele voor de hand liggende woorden
Om hun behoeften mee te doen.

Negers hebben hun spraakorganen groots weggegeven
Reeds in de twintiger jaren
En met wat uit die jaren over is
Bootsen zij heden ten dage stemmen na.

Negers hebben eigenlijk geen taal, helaas.
En als het er op aankomt ook geen leven.
Dat hebben zij vóór de twintiger jaren al weggegeven
Aan Amerika, Europa en aan enkele andere landen.

EILAND

Ik ben daar geworteld waar ik niet ben
Op u geworteld als een palmboom
Maar langer en zwarter.
Vruchteloos nog omdat ik ver van u ben.

Maar ik ben op u, alleen op u
En gij zijt onder mij
En als gij mijn voetstuk zijt
Het voetstuk voor deze wilde zeeboom
Dan ben ik op u het beeld van mijn jeugd.

Dan ben ik op u een beeld.
Ik ben op u.
U bent onder mij, ik ben een beeld
maar ik ben nog niet gestorven:
Hoog boven de zeeën kom ik op u af.

Wonderlijk sta ik hier
Een weg te beginnen die ik niet wil
Ik wil naar u
Maar het zijn de zeeën die ons scheiden
En ons duwen eiland
De zeeën die voorbij zullen gaan
Ik ben geworteld op u waar ik daar niet ben o eiland.

Awe merdia lo ta dushi pa mi muri

Awe merdia lo ta dushi pa mi muri
Ku tur mi larg'i kurpa drumí
rib'un laker blanku-blanku, stijf gumá,
anto mi mannan krusá riba mi pechu.

Awe merdia ku tur kos t'asina klá,
ku lus di solo ta kore ku tristesa.
Awor ku bientu ta supla fo'i laman
trese freskura, hasimi kontentu,

Bo por ta bini net awor pa bin bisami
ku ja n'ta mesunkos, ku bo n'sa ki'b'a kere,
ku bo n'ta ke asina, pero ja......

Mi kera muri awé, bo sá,
djis pa mirabu jora.

Rademaker, 1969.

(DE DOOD VAN) SINTERKLAAS OP ST. MAARTEN

(Vervolg van pag. 5)

verkouden zoals in de kranten werd geschreven, geconstateerd kan worden dat hij op St. Maarten dood is. Aanleiding tot het een en ander is een giftige artikel van de hand van de heer Camille Bailey (onderwijzer), geweest het vorige jaar in een van St. Maartens weinige nieuwsmedia, Windward Islands Opinion, ter afschaffing van genoemd euvel. Het artikel deed op heuvelachtig St. Maarten heel veel stof waaien en het direkte gevolg is, dat voor 1969 de gezaghebber van het eilandgebied de Bovenwinden in dezelfde Windward islands opinion heeft laten afkondigen, dat er geen officiele Sinterklaasfeest gevierd zou worden. Daarmee zou eigenlijk de kous af hebben kunnen zijn geweest: De Augiasstal die onze blonde kolonisatoren ons hebben nagelaten is namelijk zo groot, dat we ons niet de tijd kunnen gunnen als het ons zo nu en dan gelukt een klein hoekje ervan schoon te maken, dit ook nog te gaan vieren; we moeten doorgaan.

Maar er zijn helaas niet alleen de kolonisatoren met wie we rekening moeten houden en met wie we moeten afrekenen, er zijn ook nog hun geestelijke spruitjes, de neokolonisatoren. Van een van hen mocht de heer Bailey als dank een zeer persoonlijk beledigend briefje ontvangen. Anoniem wel te verstaan. Want de n kolonisatoren zijn per definitie alt laf.

Men vgl. ook het ingezonden st tegen Fox in een Amigoe di Curaç nummer in december: Onderteke door *vijf* mannen.

RUKU PASPOORT

Omslag:

J.M. Capricorne (reclamedeskundig Piscaderaweg 18.

Druk:

Scherpenheuvel.

Redacteur-uitgever:

Frank Martinus.

Secretariaat:

Postbus 783;
Mej. Migdonia Maria, Karpatenweg

Prijs p. num.: *f* 1.50.

Abonnementsprijs voor 1970
***f* 8,— per halfjaar**

te storten op girorekening no. 3755 ten name van Ruku. (Bij vooru betaling).

Nieuwe abonnees ontvangen, zolang voorraad strekt, na storting van h abonnementsgeld plus *f* 4,50, 6 nummers van 1969.

Banken:

Algemene Bank Nederland en Maduro & Curiel's Bank.

Abonnement voor Nederland (luch post)
***f* 15,— Ant. Crt. (Zes nummers).**

Ongesigneerde artikelen, gedichten, op merkingen enz. zijn van Frank Mart nus Arion.

de recepten in dit nummer zijn va een Curaçaose huisvrouw.

Ruku neemt werk aan in het papia mentu, Nederlands, Engels en Spaans bij voorkeur getikt met dubbele spatie

ROYAL CROWN COLA

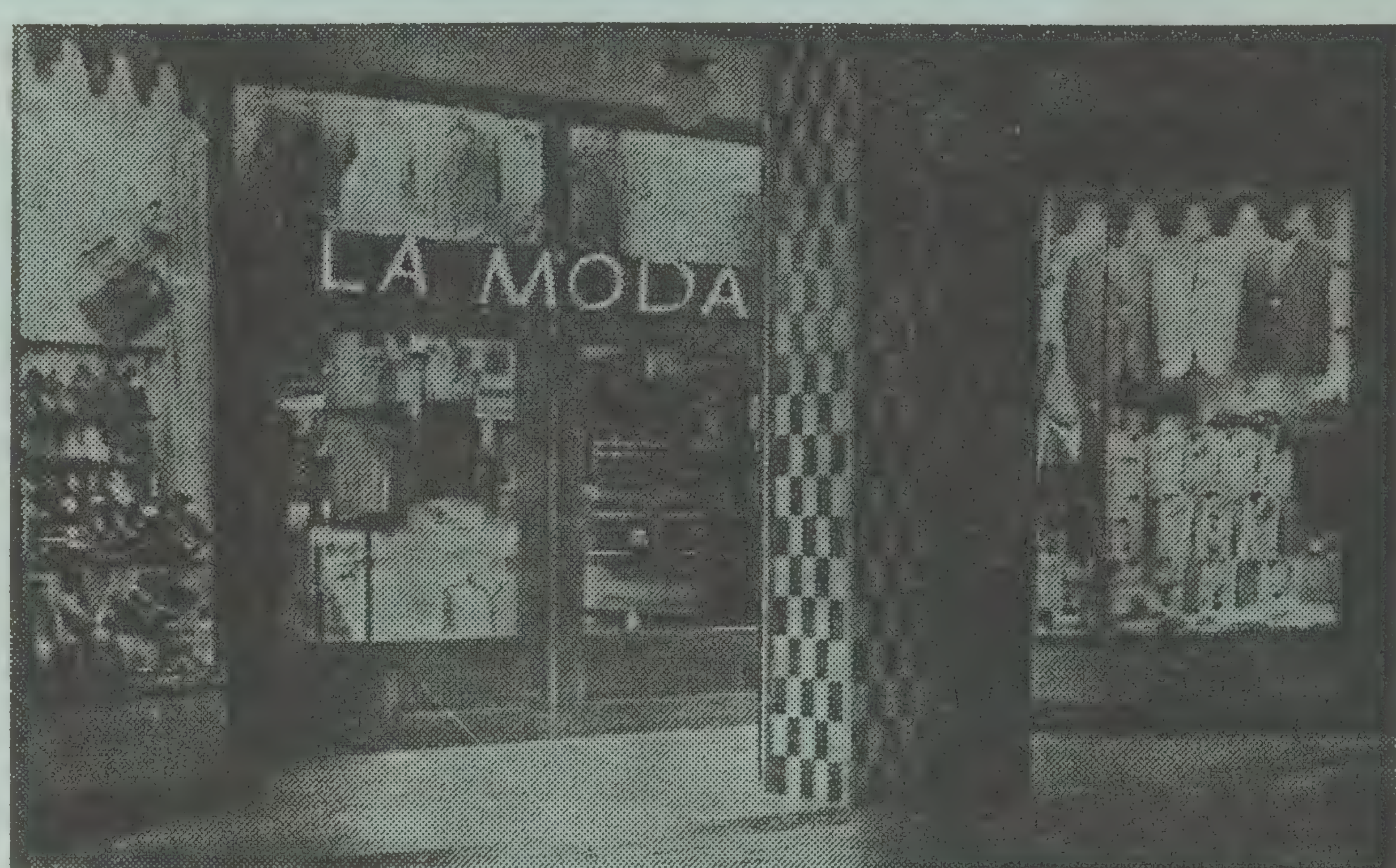

EMBOTEYA DEN BOTTER DI 10 oz. (0.296 l)

PA E FABRICA MAS BIEW DI ANTIYAS

BRITANIA INC. TEL.: 12378 - 12678

ROYAL CROWN COLA

L A M O D A

de Z A A K voor betere

HERENKLEDING & SCHOENEN

tevens

S A M S O N I T E
Koffers

LA MODA

HEERENSTRAAT No. 9